

Ἐσύ μὰς τόμαθες πῶς θέλουν τὰ μεγάλα
Φυσίς που πλερώνονται καὶ μ' αἶμα' ἀκόμα.
Καὶ τώρα στοὺς μικροὺς ἐμὰς νὰ βρῆς γυρεύεις.
Τόσο μεγάλη δύναμη ποὺ μὲ τὸ χάρο
Νάντισαυσεύμε ἀδείλιαστοι καὶ δίχως πόνο,
Ἐνῷ ἐσύ τρέμεις τὴ Σμαράγδω σου νὰ χάσῃς;
Καὶ δὲ στοχαζέσαι πῶς μὲ τὸ θάνατό της
Τόσες ψυχὲς θὰ ξαγοράσῃς ἀπ' τὸ Χάρο,
Ποῦ πέφτουν τῆς δικῆς σου θέλησης σφαχτάρια;
Ὅχι! δὲν εἶσαι γεννημένος γιὰ τὴ δόξα.

ΘΩΜΑΣ

Φτάνει· μὲ νίκησαν τὰ λόγια σου. Δὲν ἔχω
Τὴ δύναμη νάντισαυθὼ στήν κρύα σου σκέψη.
Ὅμπρός! ἀφοῦ τὸ θέλετε ἄς χτιστῇ ἡ Σμαράγδω
Στοῦ γιοφύριου τὰ θέμελα· καὶ ἀνίσω· εἶναι
Γραφτὸ τῆς τύχης μου νὰ χτίσω τὸ γιοφύρι
Σκοτόνοντας ὅ,τι εἶχα πρὶν ἀκριβὸς στὸν κόσμῳ,
Θὰ μάθω, καὶ μαζὶ μου ὅλοι ὅσοι κυνηγᾷ
Τὰ πρὶν τρανώτερα ὄνειρα, πῶς δὲ σιμῶναι
Κανείς τὴν ἀπλοφτέρουνη τὴ δόξα, δίχως
Ὁ μαῦρος πόνος στήν ψυχὴ του νὰ ριζώσῃ.
Καὶ τώρα στὸ ποτάμι μ' ὅσους σὲ προσμένουν
Πηγαίνετε κ' ἐγὼ ἐρχομαι μὲ τὴ Σμαράγδω.

ΜΑΘΙΟΣ

Ἀλήθεια; ἀπ' τὴ χαρὰ θὰ τρελλαθεῖν οἱ δόλιοι.

ΘΩΜΑΣ

Ἐκεῖ ἄς γελοῦν, ἐνῷ τὸ κλάμα ἰδῶ θάρχησι.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Τάκουσα ὅ,τι εἶπες· τῶθαλεις λοιπὸν στὸ νοῦ σου
Μὲς στὸ γιοφύρι νὰ στοιχίσῃς τὴ Σμαράγδω;
Ὅλη ἡ κκαούργικη ψυχὴ σου φανερώθῃ!

ΘΩΜΑΣ

Ἄκουσε, μάνα· ἄς μὴν ἀρχίσουμε καὶ πάλι
Ξεφωνητὰ καὶ κλάματα ποῦ δὲ θὰ φέρουν
Κανένα κέρδος.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Καὶ θαρρεῖς πῶς θὰ νικήσω

Ἐγὼ νὰ τὴ στοιχίσω; Συφορὰ ποῦ σ' ἔγρε.

ΘΩΜΑΣ

Ἀλλιῶς νὰ γίνῃ δὲν μπορεῖ.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Πῶς εἶμαι μάνα

Δὲ σκέφτεσαι, καὶ ὅτι μπορῶ γιὰ τοῦ παιδιοῦ μου
Τὴ ζωὴ μ' ὅλον τὸν κόσμῳ νὰ παλέψω μόνη;

ΘΩΜΑΣ

Πάρ' τὴν ἀπόφαση κ' ἐσύ πῶς ἡ Σμαράγδω
Θὲ νὰ πεθάνῃ· ἡ μοῖρά της τῶχες γραμμένο.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Τὴνε σκοτόνεις γιὰ νὰ σώσῃς τὴ ζωὴ σου.

ΘΩΜΑΣ

Σῶπα! τὴν ἡσυχία σκοτόνω τῆς ψυχῆς μου.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Εἶσαι φονεὺ; ποῦ ἡ μαῦρη σου ψυχὴ δὲν ἔχει
Ταῖρι.

ΘΩΜΑΣ

Ὅ,τι καὶ ἂν μοῦ πῆς χαμένα λόγια θάνατι.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Ἀπ' τὸ παιδί σου θὰ τὸ βρῇς αὐτὸ ποῦ κάνεις.

ΘΩΜΑΣ

Μόνος δὲν κάνω τίποτα· καλὰ τὸ ξέρεις.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Χύνεις τὰ θῶά της αἷμα γιὰ νὰ πάρῃς δόξα.

ΘΩΜΑΣ

Ἄκουσα τόσα· πῆς κ' ἐσύ λόγια φαρμάκι.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Κάλλιο νὰ σὲ φαρμάκωνα προτοῦ τὴν πάρῃς.

ΘΩΜΑΣ

Τὸ τέλος τῶξερές· γιὰτὶ νὰ μοῦ τὴ δώσῃς;

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Ἐσύ φταῖς ποῦθελεις νὰ χτίσῃς τὸ γιοφύρι.

ΘΩΜΑΣ

Ἐσύ ποῦ μοῦ τὴν ἔδωσες.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Μὰ θὰ τὴν πάρω

Μέσ' ἀπ' τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ χάρου, καὶ ἄς πεθάνῃς

Κ' ἐσύ καὶ τὸ παιδί σου καὶ ὅλοι ὅσοι γυρεύουν

Τὸ θάνατό της γιὰ νὰ σώσουν τὴ ζωὴ τους.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μάνα μου, σῶπα! Τίποτα οἱ θυμοὶ δὲν κάνουν

Κι οὔτε ὅσα λῆς στὸν ἄντρα μου μὲ τόση πίκρα.

Ἀγάπη πάλι ἄς ἔρθῃ ὡς πρὶν ἀνάμεσά σας.

Ποιὸς μὲ τὴν τύχη του μπορεῖ νὰ καταφέρῃ;

Καὶ ποὺς τὰ δύνата μπορεῖ νὰ καταφέρῃ;

Μήτε ὁ Θωμὰς δὲ ζήτησε τὸ θάνατό μου,

Μήτε κ' ἐσύ ἀπ' τὸ θάνατο θὰ μὲ γλυτώσῃς.

Ἄκου με τί θὰ πῶ χωρὶς ρωνές καὶ θρήνους.

Ἐπῆρα τὴν ἀπόφαση γιὰ νὰ πεθάνω.

Μὴ σὲς τρομάζουμε τὰ λόγια μου· τὸ θέλω

Ἦσυχα νὰ μάκούσετε, ὅπως θάντικρύσω

Κ' ἐγὼ τὸ θάνατο σὲ λίγο δίχως τρόμο.

Τόσοι ἄνθρωποι φτωχοὶ προσμένουν μὲ λαχτάρα

Ἀπ' ὦρα σ' ὦρα νάγροικήσουνε μιὰ λέξη

Ποῦ τὴν ἐλπίδα τῆς ζωῆς θὰ ξαναφέρῃ

Στὰ πονεμένα στῆθια τους. Μὴ δὲν τὰ ξίζου

Νὰ σῇσῃ μιὰ ζωὴ γιὰ νὰ σωθοῦνε τόσες;

Πρόθυμη ἐγὼ πηγαίνω μοναχὴ μου

Νὰ γίνω ταῖρι τοῦ στοιχιοῦ· φτάνει μονάχα

Τάστέρωτο γιοφύρι νὰ χτιστῇ καὶ νάχω

Ἐκεῖ κρυφὴ παρηγοριὰ πῶς ὁ Θωμὰς μου

Καὶ τὸ παιδί μου γλύτωσαν ἀπὸ τὸ χάρο.

Ναί, μάνα μου, μὴ θλίβεσαι τοῦ κάκου τώρα.

Δὲ ματαλλάζει ἡ γνώμη μου καὶ ὅλοι ἄς τὸ ποῦνε.

Τὸ ξέρεις πῶς μὲ γέννησες γιὰ νὰ πεθάνω

Μιὰ μέρα· νά, ποῦρθε ἡ στιγμὴ· τί νὰ λυπᾶμαι;

Χαρά μου ἐμένα ποῦ μπορῶ μὲ τὴ ζωὴ μου

Νὰ ξαγοράσω τὴ ζωὴ τόσο κοσμάκη.

Ἐγὼ γυναῖκα δὲν ἀξίζω ὅσο ἓνας ἄντρας·

Τὸ ξέρω καὶ γι' αὐτὸ καθόλου δὲ δειλιάζω

Νὰ τρέξω πρὸς τὸ θάνατο· καὶ ἀφοῦ τὸ θέλῃ

Ἡ τύχη μου νὰ λάβω τέτιο τέλος, εἶναι

Σωστό μ' αὐτὴν ἐγὼ νάντιπαλεύω τώρα;

Χτίσε, Θωμὰ μου, τὸ γιοφύρι δίχως νάχῃς

Κανένα βάρος στήν καρδιά γιὰ τὸ χαμό μου.

Μόν' τὸ παιδί μου νάγαπᾷ ὡς σάγαποῦσα.

ΘΩΜΑΣ

Ὡμίε! βαριά μου μοῖρα, τί μοῦ μελετοῦσες!

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μὴν κλαῖς· ὁ θάνατός μου τὴ ζωὴ χαρίζει.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Σμαράγδω μου!

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Περήφανη, μάνα μου, νάσαι,

Γιὰτὶ πεθαίνει ἡ κόρη σου σώζοντας κόσμῳ.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Πῶς τὸ χαμό σου νὰ βαστάξω ἡ δόλια! ὠμίε!

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Κάμε καρδιά· θὰ σμιζοῦμε

Κάπου ἄλλου μιὰ μέρα·

Μονάχα στὸ παιδάκι μου

Νάσαι γλυκιὰ μητέρα.

Τὸν πέπλο τὸ νυφικότικο

Φέρε μου, μάνα, νὰ φορέσω·

Θέλω σὰ νύφη στοῦ στοιχιοῦ

Τὴν ἀγκαλιὰ νὰ πέσω.

Στολίστε με μὲ λούλουδα λευκά

Καὶ μὲ στεφάνι γάμου·

Κάμε νὰ γίνῃ ψίκι ξακουστό

Τὸ ξόδι μου, Θωμὰ μου.

Παρθένες λιγερές καὶ νιόπαντρες

Πανέμνοστες ἄς ἔρθουν νὰ στολίσουν

Τὸ ταῖρι τοῦ στοιχιοῦ.

Νὰ γλυκοτραγουδήσουν

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ

ΖΩΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ὁ Πέτρος Κλάδης, ἓνας νοικοκύρης χωριάτης
ἀπὸ τὲς Ἰαχεράδες, ἐπρόσμενε ἐκεῖνο τὰπόγιωμα
ἀνυπόμονος σπῖτι που. Συχνὰ ἐκοίταζε ἀπὸ τὸ πα-
ραθύρι τοῦ χωριοῦ πὸ δρόμο, ξετάζοντας ἂν κανέναν
ἀπὸ τοὺς σπάνιους διαβάτες ἦταν ἐκεῖνος ποῦ ἐξη-
τοῦσε, καὶ ἀνάσανε μ' εὐχαρίστηση, ὅταν ἐνόησε τὸ
Σπύρο Στράτη, ἓνα γέροντα συχωριανό του, νάρχε-
ται καὶ νὰ μπαίνει στήν πόρτα του. Τὸν ἐδέχτηκε
χαμογελῶντας.

«Καλῶς τον, τὸν προζενητὴ» τοῦπε ἀμέσως «τὰ
κέρδισες τὰ παπούτσια» εἶπαν βέβαια ναί. Ὁ νεό-
φερτος ἐσούφρωσε τὸ μέτωπο, ἔμεινε μιὰ στιγμὴ σκε-
φτικός, καὶ ἀπεκρίθηκε λυπημένος·

«Τί νὰ σοῦ κάμω, Πέτρο· εἶπα ὅ,τι ἐμπόρεσα
μὰ δὲν τὰ κατάφερα· ἡ μισὴ ντροπὴ δική σου, κ' ἡ
μισὴ δική μου».

«Ἄ, θέλεις νὰ μὲ πειράξεις» ἔκαμε ὁ ἄλλος κοκ-
κινίζοντας· «ποῖα φαμιλιὰ στὸ χωριὸ θ' ἀρνιότουν
τὴν κοπέλλα της τοῦ γιοῦ μου τοῦ μοναχικοῦ; ὅλοι
ξέρουν πῶς εἶναι παιδί νοικοκυρεμένο, μικρὸ στὰ χρό-
νια, ὡμορφο».

«Εἶπαν ὅχι, μὰ τὴν ἀλήθεια. Πίστευε, ἔ θέλεις·
καὶ μάλιστα ἡ χαριτωμένη ἡ Μαργαρίτα, ἡ ἰδία,
μοῦπε πῶς τὸ παιδί σου εἶνε σὰ μαῖμου· δὲν τὸ
παίρνει».

Ὁ Πέτρος ἔκουσε τὴν προσβολὴν κατάκαρδα
κ' ἐχόλεψε· «Πῶς,» ἐφώνασε «τὸ παιδί μου μαῖ-
μου; Καλῆτερό της ἐκατὸ βολές· δὲν τοῦ μοιάζει,
οὔτε στὰ φρονιάκα του».

«Ἐπῆγα χτῆς, ἀφοῦ μ' ἔστειλες, στὸ σπῖτι τοῦ
Χαντρινίου· τοῦπα τί γυρεύω. Ἐπῆγα καὶ σήμερα
νὰ πάρω τὴν ἀπάντησιν. Ὁ πατέρας ἤθελε, φωτιά,
ἀπὸ τὰ χτῆς· ἡ μάνα ἀκόμα περὶότερο· μὰ ἡ κο-
πέλλα ἡ χαντακωμένη οὔτε νὰ τὸν ἰδεῖ, οὔτε νὰ τὸν
ἀκούσει. Τοῦ κάκου τῆς ἐμιλήσαμε κ' οἱ τρεῖς ἔ-
μεινε στὸ πῆσμα της, σὰν ὁ Ὁδὸρὸς στήν πίστη του».

«Τὸν ὑγὸ μου οὔτε νὰ τὸν ἰδεῖ, αἰ; Καὶ τί
κακὸ τοῦ γνώρισε;» εἶπε ὁ Πέτρος· καὶ ἐπρόσπεσε μὲ

σαρκασμός· «Ἄ, δὲ θέλει ἀρτὴ νὰ παντρεφτεῖ ὅπως
πρέπεται μὲ τιμές καὶ μὲ δόξες· θὰ φιληθεῖ πρωτῆ-
τερα ἀπὸ τὸ γαμπρὸ καὶ κατόπι λῆει τὸ ναί. Ὅ,τι
ζητάει θὰ τῷβρει, μὴ σὲ μέλει. Ἐταί εἶνε οἱ τωρει-
νὲς κοπέλλες. Μὰ δὲ ἐχάθηκανε οἱ γυναῖκες· θὰ
παντρεψῶ ἄλλου τὸν ὑγὸ μου, καλὰ καὶ περὶκαλα».

«Θετικά· καὶ στείλε με ὅπου θέλεις· καὶ στὴ
χώρα».

Ὁ Πέτρος δὲν ἀπάντησε· ἐσκέφτηκε μιὰ στιγ-
μὴ κ' ἔπειτα εἶπε· — «Τοῦ λόγου σου, Σπύρο, δὲ
φταῖς τίποτα ἂν εἶπαν ὅχι. Τὸ θέλημα μοῦ τῶκα-
μες· πᾶρτα τὰ παπούτσια σου μιὰ φορὰ ποῦ τ' ἀ-
γόρασα. Θυμήσου ὅμως ποῦ θὰ μοῦ τὸ πλερώσουν,
οἱ Χαντρινιοί».

Ὁ γέρος ἐπῆρε τὸ χάρισμα πολυχρονίζοντας,
ἐκαλησπερίσε, κ' ἐβγήκε ὅζω μὲ λυπημένο πρόσωπο.
Κι' ὁ ἄλλος μοναχὸς του τώρα ἐσυλλογιότουν, περ-
πατώντας ἀπάνου κάτου στὸ δωμάτιο, ποῦ ἦταν τὸ
μοναχὸ τοῦ σπιτιοῦ, μεγάλο καὶ ἀσπρισμένο μ' ἀσβε-
στη, δίχως νταβάνι καὶ τζάμια, καὶ ποῦ ἄλλα ἐπι-
πλα δὲν εἶχε παρὰ ἓνα μεγάλο κρεβάτι καὶ δύο σκα-
λιστὰ κασσούνια, ἀκκουμισμένα στὴν τοῖχο.

«Ἀνόλπιστα μοῦ τὴν ἐφτιακαν» εἶλεγε μὲ τὸ νοῦ
του «οἱ κουτοπόνηροι, οἱ Χαντρινιοί. Ἀνόλπιστα ἡ
κυράτσα ἡ Μαργαρίτ· καὶ γὼ ἔλεγα πῶς εἶχα πάλι

Τὰ νιάτα καὶ τὴν ὁμορφίαν
Καὶ τὴ ζωὴν ποῦ σβήνει.
Χαρούμενη, γιατί ζωὴ
Σὲ πεθαμένους δίνει.
Ὁμπρός, ἐλάτε πάρτε με
Ἐσεῖς ποῦ χάρο καρτερεῖτε
Μὲς στὸ στερνό μου ψυχομάχημα
Τὴ χαρὰ νὰ βρῆτε.
Φέρτε με ἐκεῖ ποῦ τὴ ζωὴ γιὰ χάρεσας
Στὸ χάροντα θὰ δώσω
Καὶ τὸ στοιχιδό τάνήμερο
Θεὸ νὰ μερώσω.
Μάννα μου, ἀκούς; νὰ μὴ ντυθῆς
Στὰ μαῦρα,
Κι οὔτε τὰ μάτια σου νὰ φέρης νὰ γεννοῦν
Δακρύων ἀνάδρα.
Ποῦν' τὸ παιδάκι μου;
Θωμᾶ, φέρε το ἐσὺ στὴν ἀγκαλιά μου
Νὰ τὸ ποτίσω τῆς ἀγάπης μου τὴ δύναμη
Μὲ τὰ στερνὰ φιλιὰ μου.

ΘΩΜΑΣ

ὦ! πάψε! μὴ σπαράξεις ἄλλο τὴν καρδιά μου.
Ἐσὺ, ποῦ δυνατώτερη ἀπὸ μὲνα ἐφάνης
Καὶ ποῦ νικᾷς μὲ τὴν Ἀγάπην σου τὴν Τέχνη!

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Ὁμιμένα, ὦρμι! κρατᾶτέ με. Μοῦ φεύγει ὁ νοῦς μου.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μὴν κλαῖς, τὴ ζωὴν μου

Ἐγὼ δὲ λυπάμαι.

Θωμᾶ, μᾶς προσμένουν

Στὸ ρέμα ὁμπρὸς πάμε.

ΠΕΤΡΟΣ

Δίτε τὰ χόρταγο ποτάμι· ἔσυχον τρέχει
Νὰ ξεγελάσῃ κάποιον νὰ τὸν ρουφήξῃ.

ΕΝΑΣ ΑΝΤΡΑΣ

Ἦθελα νὰ ξερα, ἂν κανένα μᾶς τὸ ρέμα
Θὰ συνεπάρῃ, πρὶν στοιχίσῃ τὸ γιοφύρι.

ΦΛΩΡΟΣ

Ἦ μοῖρα κάποιου τὸ γραφὲ νὰ κάμῃ μνημῆμα
Τὰ γοργοκύλιστα νερά στερνὴ θυσία.

ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

Σώπα λεβέντη μου καὶ μὴ μᾶς λές, τὴν ὥρα
Ποῦ τὴ χαρὰ προσμένουμε, τέτιες λαχτάρες.

ΦΛΩΡΟΣ

Μὴ σκιαζέσαι, κυρά μου, κι ὁ ἄντρας σου δὲ θάνει.

ΑΛΛΗ ΓΥΝΑΙΚΑ

Μονάχα ἐσὺ μᾶς φαίνεσαι σὰν λυπημένος.

Διῶξε τὴ λύπη σου, παιδί, καὶ δὲς τριγύρου
Ποιὰ ἀπλόνεται χαρὰ Θεοῦ, γιατί ὁ καλὸς μου
Κι ὅλων τῶν ἄλλων γλυτόνουν ἀπ' τὸ χάρο.

ΦΛΩΡΟΣ

Καθένας μὲ τὴ λύπη του καὶ τὴ χαρὰ του.

ΠΕΤΡΟΣ

Σωστὸς πατέρας καὶ σωτήρας μᾶς ἐδείχτη
Ὁ πρωτομάστορας· κι ἀλήθεια φάνηκε ἄντρας
Ὅπου τοῦ ἀξίζει νὰ τόνε στολίσῃ ἡ δόξα.
Μὰ κ' ἡ Σμαράγδα δὲν ἀπόμεινε ξοπίσω.
Μονάχη της τὸ θάνατο ζήτησε νὰ βρῇ
Γιὰ νὰ γλυτώσουμε ὅλοι ἐμεῖς ἀπὸ τὸ χάρο.
Εἶναι καλὴ καὶ στὴν καρδιά ὅσο ὁμορφ' εἶναι.

Α' ΓΥΝΑΙΚΑ

Κάλλιο μᾶς ποῦ ἔτσι γίνηκε, γιατί μονάχες
Ἐμεῖς θὰ τὴ στοιχίοναμε, ἂν μᾶς λήγαν ὄχι.

Β' ΓΥΝΑΙΚΑ

Καὶ βέβαια· τοῦ ἀκούστηκε, γιατί ὁ Θωμᾶς της
Νὰ χτίσῃ θέλει τὸ γιοφύρι γιὰ τὴ δόξα,
Νὰ χάσουμε τοὺς ἄντρας μᾶς ἐμεῖς οἱ δόλιες;

ΠΕΤΡΟΣ

Κανὲς μὴ δείχνετε καὶ τώρα· δὲν ἀξίζει.

ΕΝΑΣ ΑΝΤΡΑΣ

Μὰ ποῖος τὴ χάρε της! στοιχιοῦ θὰ γίνῃ ταῖρι.

Α' ΓΥΝΑΙΚΑ

Κάλλιο ἔχω ἐγὼ τὸν ἄντρα μου.

Β' ΓΥΝΑΙΚΑ

Δὲν τὴ ζηλεύω.

ΠΕΤΡΟΣ

Ἀλήθεια, κρῖμα τέτιο θάνατο νὰ λάβῃ.

ΦΛΩΡΟΣ

Κι ὅμως ζητούσατε μὲ βία νὰ τήνε σύρτε
Χωρὶς τὰ παρακάλλια τοῦ Θωμᾶ νὰκούστε.
Κάματε πρώτα τὸ κακὸ, τώρα λυπάστε!
Κι ἂν ἦταν νὰ σωνόσαστε! μὰ ὅλα τοῦ κάκου.
Τέχνη ἂν δὲν ἔχῃ ὁ ἀφέντης μου, πῶς τὸ γιοφύρι
Θὰ στεριωθῇ;

Α'. ΑΝΤΡΑΣ

Πάντα κακὰ νὰ μᾶς λές θέλεις.

ΠΕΤΡΟΣ

Σωπάτε! πρὸς τὰ ἐδῶ ἔρχεται ὁ Μαθιὸς τρεχάτος.

ΜΑΘΙΟΣ

Ἐρχονται, νὰ τοι, φτάνουν· ὁ Θωμᾶς τὴ φέρνει.

Α' ΓΥΝΑΙΚΑ

Μὰ τί ὁμορφίαν, τί χάρε! ζωτικὰ λές κ' εἶναι.

ΘΩΜΑΣ

Ὁμπρὸς σας στέκει τὸ σραχτάρι ποῦ προσμένει.

Τὸ θάνατο γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὴ ζωὴ σας.
Ποῖος ἀπὸ σας ἔχει καρδιά πρῶτος νὰ βάλῃ
Τὴν πέτρα ἀπάνου στὸ σπαρταριστὸ κορμί της;
Ποῖος ἀπὸ σας θὰ γίνῃ ξεβγαλτὴς σὲ γάμο
Ποῦ τὸν τρομάζει ἡ φύση καὶ τὸ νοῦ σαλεύει;
Καρδιά δὲν ἔχω ἐγὼ νὰ τήνε φέρω κάτου
Στὰ σκοτεινὰ παλάτια τοῦ στοιχιοῦ καὶ τοῦ Ἀδῆ.
Μοῦ πῆρε ὅλη τὴ δύναμη ὁ χαμὸς της κ' εἶμαι
Μονάχα ὁ νοῦς ποῦ θὰ ὀδηγᾷ τὸ σκληρὸ χέρι
Νὰνοίγῃ τάφο στὴν χάρε μου· μὰ εἶμαι ἀκόμα
Κι ὁ νοῦς ποῦ θὰ σας δείξῃ ὅτι μπορούσε μόνος
Νὰ κάμῃ κείνο ποῦθελε, χωρὶς νὰ γίνῃ
Τοῦ ταρχαμένου σας μυαλοῦ παιγνίδι. Ἄς μείνῃ
Ἡ ζωγραφιὰ της ζωντανὴ μὲς στὴν ψυχὴ σας
Νὰ σας θυμίζῃ ποιὰ εἶναι ἡ δύναμη ποῦ κάνει
Τὸν ἄνθρωπο πρὸς τὰ μεγὰλα νὰ σιμῶνῃ.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Σὲ χαιρετῶ, ῥῶς τοῦ ἡλίου,
Γιὰ στερνὴ φορὰ.
Μὲς στὰ παλάτια μου τὰ ὄργα ποῦ μπαίνω
Θάβω τὴν ἀγάπην μου καὶ τὴν χάρε.
Μὲ πιάνει τὸ παραπονο
Τώρα ποῦ γιὰ στερνὴ φορὰ ἀντικρίζω
Τὴ φύση τὴ γλυκόγελη.
Στὰ περασμένα μου γυρίζω
Καὶ βλέπω ὁμπρὸς μου τὴν πλατιά ζωὴ
Ποῦχα μὲ λαύρα ἀγάπης ζήσει.
Μαύρη μου μοῖρα, τί ἔγραφε
Τέτια ζωὴ στὸ πρῶτο γέλιο της νὰ σβήσει;
Ἀνθοσπαρμένοι τόποι μου
Καὶ σὺδεντρα βουνὰ κι ὠρεῖς μου κάμποι,
Σὲς χαιρετῶ καὶ κλάψτε με πικρά·
Ὁμιμένα! ὁμπρὸς μου πικὰ δὲ λάμπει
Τὸ γέλιο τοῦ παιδιοῦ μου. Ὁ θάνατος
Γοργὰ μάρπαζει
Τὴ δόλια, μόλις μάννα γίνηκε.
Ὁρμιέ, παιδί μου, ἡ ἀρράνιαν σου μὲ σράζει.
Κύλα τὰ γάργαρα νερά σου ἄγριο ποτάμι
Ποῦ δὲ γνώρισε ποτὲς τὸν πόνο.
Τώρα κ' ἐγὼ μὲ τὰ πικρά μου δάκρυα
Τὸν πόνο μου μέσα στὸ ρέμα σου στοιχίονω.
Τρέμει ἡ καρδιά μου, τρέμει,
Ὅσο ζυγόνουν οἱ στιγμὲς ποῦ θὰ μὲ σύρῃ
Στὰ σκοτεινὰ τοῦ τὸ στοιχιδό παλάτια.
Μὰ ἔτσι νὰ τρέμῃ τὸ γιοφύρι.
Παιδάκι μου, μὲ χάνεις!
Ποῖος μέσα στὴν ἀρράνιαν σου θὰ σὲ κοιμήσῃ;

σταφνίσει ἓνα μεγάλο καλὸ γιὰ τὸ σπῆτι μου. Ἐταί-
ριαζε ἀληθινὰ τοῦ παιδιοῦ μου ἀφτὴ ἡ παντρεία· ἡ
κοπέλλα ἔχει καὶ χτῆμα καὶ σπῆτι· κληρονόμα μὲ τὰ
σωστά της· κ' εἶν' ὁμορφούλα· κ' ἐφαινόταν τόσο
ταπεινὴ, τόσο ἀγαθὴ, τόσο τίμια. Μὰ τὸν ἄγιο,
δὲν καταλαβαίνω πλὴν τὸν κόσμον. Γιατί νὰ μᾶς
ἀρνηθεῖ;—Τώρα ποῦ νὰ βρῶ ἄλλην ὁμοίαν κ' ἐπρεπε
νὰ τὸ παντρεύω γλῆγορα ἀπὸ τὸ παιδί, γιατί
σκιάζομαι νὰ μὴ μοῦ φύγῃ ἀπὸ τὸν τόπον· ἡ νεο-
λαία χαλεύει ταξείδια, καὶ λησμοναῖ ἐύκολα τὸ
χωριό της. Θὰ φροντίσω ὅσο μπορῶ, ἀλλὰ ἀπέκει.
—Ἄν ὁ προσηνὴς μου λείπῃ τὴν ἀλήθειαν, (καὶ
δὲν ἔχει σκοπὸ νὰ μὲ γελᾷ) ἡ ἴδια ἡ κυρά Μαρ-
γαρίτα δὲ θὰ καταδέχεται· οἱ γονεῖοι της θὰ ἤθε-
λαν· ποῦ θὰ βροῦν ἄλλου καλῆτερα;—Δόξα ἄς ἔχει
ὁ Παντοδύναμος, μὲ τὸν κόπον μου, μὲ τὴν ἐξουπνάδα
μου, μὲ τοὺς τροπολογισμούς μου, μὲ τὸ ἐμπόριο,
κάτι ἀπόχρησιν στὸν κόσμον· δὲ θ' ἀρῶσιν τοῦ γιοῦ
μου μονάχα ὅ,τι μ' ἄφηκε ὁ πατέρας μου· τὰ χτῆ-
ματα τὰ δούλεψα, ταῦγάτισα, τῆξιωσα· κ' ἓνα
κομματι ψωμί δὲ θὰ μοῦ λείψῃ, κι οὔτε τοῦ παι-
διοῦ. Οἱ Χαντρινοὶ τὸ ξέρουν. Κακὸ κι' ὅλας ποτὲ
δὲν τοὺς ἔκαμα. Ἡ κοπέλλα λοιπὸν δὲ θὰ στρέ-
γῃ· ἀφτὴ χωρὶς ἄλλο, ἡ χαϊδεμένη, τὸ ζευτέλιμα
τοῦ κόσμου! Μὰ γιατί; Κοτζάν κοπελλιάρια μπορεῖ

νὰ μὴ θέλῃ παντρεῖ; Κάτι θᾶνε στὴ μέση· κάποιος
τὰ κατὰφερε ξυπνώτερα· ἐκατὰφερε τὴν ἴδιαν κι'
ὄχι τοὺς γονεῖους.—Νὰ ξερα, ποῖος εἶν' ἀφτός, καὶ
νὰ ξερα πῶς τὰ πράματα εἶνε ἀθῶα, καὶ πῶς ἡ τιμὴ
της δὲν εἶνε βλαμμένη, κάπως ἴσως ἐμπορούσα νὰ
διορθώσω ὅλα καὶ νὰ τήνε φέρω ἐδῶ μέσα. Καλῆ-
τερα ὅμως ὄχι. Τί θὰ καταλάβω νὰ μπάσω σπῆτι
μου τέτοιους διαδούλους, ποῦ γλυκοκοιτάζουν τὸν ἑνα
καὶ τὸν ἄλλον. Ἀλλοίμονο ἀπὸ τὲς γυναῖκες ποῦ
σηκάνουν νὰ μάτια τους· γιὰ μέρος μου δὲν τὲς ὀρέ-
γομαι.—Μὰ πάλι τὴν ντροπὴν νὰ τὴν ἀλησμο-
νήσω; Ἄ, ὄχι· ἂ μοῦ πέσουν οἱ Χαντρινάοι· στὰ χέ-
ρια μου, ξέρω γὼ πῶς θὰ τοὺς παιδέψω. Θὰ μοῦ τὰ
πλερώσῃ ὅλα ἡ κυρά Μαργάρω. Νὰχα νὰ λάβω ἀπὸ
τὸν πατέρα της, θὰ τὸν ἔβανα στὸ δικαστήριον· ἄς
ἔχω ὑπομονὴ γιὰ τὴν ὥραν.

Εἶχε βραδιάσει ὥστόσο· οἱ διαβάτες ἐγενόνταν
στὸ δρόμον περσότεροι· ἄντρες ποῦ ἐγύριζαν στὸ
χωριὸ ἀπὸ τὸν κάμπο, μπουλουκία μπουλουκία, γυ-
ναῖκες καὶ κοπέλλες, ποῦ γελῶντας σὺνατὲς τους ἐ-
κεντούσαν τὰ ζῆ τους· κ' ἐμπαινε ἀπὸ τὸ παράθυρον
τοῦ Πέτρου, μαζὶ μὲ τὲς τελευταῖες κόκκινες ἀχτί-
δες τὴ χλαροῦ τοῦ κόσμου καὶ οἱ φωνὲς τῶν ζων-
τανῶν.

Ὁ Πέτρος ἐσκύψε ὀπίσω στὸ παράθυρον νὰ ἰδεῖ

ἂν ἐρχόνταν ἡ φαμίλια του, καὶ ἀκούμπισε στὸ μάρ-
μαρο τοὺς ἀγκῶνας του προσμένοντας. Σὲ λίγο ἐξα-
γνάντησε τὲς δύο κοπέλλες του καὶ τὴ γυναῖκα του,
ποῦ ἐθαδίζαν καὶ κείνες ἀργὰ, ἀργὰ, πρὸς τὸ χω-
ριό· εἶχαν μαζὶ τοὺς τὸ ζευγάρι· δύο βώδια μαῦρα,
γυαλιστερὰ, δυνατὰ καὶ θρεμμένα, ποῦ κάπου κάπου
ἐμούγγριζαν, ἢ ἐστρίφαν μ' ὀρμὴν τὸ κεφάλι τους
διώχνοντας μὲ τὰ γυρίστα κέρατα τὲς μύγες· τὰ
πρόβατα, τὸ γίδι τους, τὰ μοχτερά, κ' ἓνα ὑποζύγι
φορτωμένο μὲ τάλετρι. Μαζὶ μὲ τὰ δικά του ἐρχόν-
ταν κι' ἄλλα ζῶα ξένα. Ἀλλὰ τὰ δικά του ἐχω-
ριστῆκαν ἀπὸ τὰ ξένα φτάνοντας καὶ μαθημένα ἐ-
σταμάτησαν ὅζω ἀπὸ τὸ σπῆτι, ἐνῶ τὰλλα ἐξακο-
λούθησαν τὸ δρόμον τους. Τότες οἱ γυναῖκες ἀνοιξαν
ἀμέσως τὲς πόρτες τῶν καλυδιῶν, ποῦ ἦταν σιμὰ
στὸ σπῆτι, ἐστάθηκαν κ' ἐπαρκαίνονταν τὰ ζῶα νὰ
μποῦν μέσα. Ἀφτὰ ἐπέρασαν ἀνέγνοιαστα τὸ κα-
τῶφλι, πρῶτα τὰ μεγὰλα, ὀκνὰ, ὀκνὰ, ἔπειτα τὰ
μικρὰ ὅλα μαζὶ ἀμπώνοντας τὸνα τῆλλο, κι' ἀφα-
νιστῆκαν ὅλα στὸ μέσα σκοτάδι. Οἱ γυναῖκες ἀπώ-
θωσαν τὸ γιομάρι τους, ἐξεφόρτωσαν τὸ ὑποζύγι,
ἐπῆγαν στὸ καλύδι νὰ τὰ δέσουν, μιλῶντας δυ-
νατὰ, λέγοντας ἡ μία τῆς ἄλλης τί ἐπρεπε νὰ κά-
μῃ, καὶ σὲ λίγο ἐδῆλξαν ὀπίσω κ' ἐκλείσαν τὴν
πόρτα. Οἱ κοπέλλες ἐπῆγαν ν' ἀνάψουν σιὰ στὸ

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Δάκρυα δὲ θέλω λύπης.
Χαρὰ μονάχα στὴν καρδιά σας κλείστε.
Στὸ πανηγύρι τῆς ζωῆς
Ἑμπάτε καὶ χαρὰς χορὸ ἀρχινῆστε.
Χαρούμενη πεθαίνω,
Γιατὶ τὸ νοιώθω τώρα,
Ποῦ μᾶς στὸ μνημα μπαίνω,
Πῶς θάνασάνη ἡ χώρα,
Βλέποντας ὡς τὸ βράδυ
Τοῦ γιοφυριοῦ τὰ θέμελα στημένα.
Μὲ ζώνει τὸ σκοτάδι.
Ὅμως, Θωμᾶ μου, ἐσένα
Μὲ τὴ στερνὴ ματιὰ μου,
Ποῦ χαιρετῶ τὴ φύση,
Σὲ βλέπω ἐδῶ σιμὰ μου
Πῶς σ' ἔχει ἡ δόξα κλείσει.
Στὰ λαμπερὰ τῆς φτερά.
Θωμᾶ, τὸ βλέπω, νά!
Χτισμένο τὸ γιοφύρι σου ὡς ποθοῦσες
Καὶ κέρδισες τὴ δόξα
Ποῦ τόσο λαχταροῦσες.
Νικήτρα βγαίν' ἡ τέχνη σου
Μαζὶ κ' ἡ θέλησή σου.
Τὴ Φύση καὶ τὴ Μοῖρα νίκησες
Μὲ τὴν ἀγαπημένη δόξα σου στολίσου.

ΘΩΜΑΣ

Ὁμιέ! πόσο βαριά εἶναι ἡ ξαγορά σου δόξα.
Πῶς τὴ διπλὴ μου στέρηση νὰ τὴ βαστάξω;
Ἐχασα ταῖρι μονομιάς καὶ σύντροφο ἄξιο.
Μοῖρα καὶ Φύση, γιατί θέλετε μὲ τόση
Σκληράδα νὰ μᾶς δείχνετε τὴ δύναμή σας; (1)

ΗΛ. Π. ΒΟΥΤΙΕΡΙΑΝΣ

1) Σὲ κανένα θέατρο δὲ θὰ παρασταθῇ χωρὶς τὴν ἄδεια
τοῦ συγγραφέα.

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Πόλη, 8 τοῦ Μάη 1905.

Ἀγαπητέ μου φίλε,

Εἶχα σκοπὸ στὸ σημερινό μου νὰ σοῦ ἀναπτύξω
κάτι γενικὲς θεωρίες τῆς γλώσσας, ποῦ θὰ μᾶς βοη-
θοῦσαν κατόπι στὴ λύση πολλῶν λεπτομερειῶν. Μὰ

τοῦ βηματίζοντας στὸν ἴδιον καιρὸ πότε ὁμπρὸς
πότε ὀπίσω σύμφωνα μὲ τὰ πατήματα τοῦ χοροῦ.
Ὅλοι ἐπρόσεχαν, ἀλλὰ κανένας δὲν ἐκουνότου μὴ
τολμώντας ἀνάλεστος νὰ πάρει τὰ πρωτεῖα καὶ
ν' ἀνοίξει τὸ χορὸ. Κ' ἔτσι ἀπέρασαν καμπύσες στιγ-
μές. Ἐπειτα ἐπρόβαλε ἕνας ἄντρας μισόκοπος με-
γάλος κι' ὁμορφος, μὲ καινούριο πλατοβράκι. Ἦταν
τοῦ χωριοῦ ὁ πάρεδρος. Τὰ ὄργανα ἔπαψαν νὰ ση-
μαίνουν· οἱ γυναῖκες ἀθέλητα ἐδοκίμασαν ἂν ἦταν
στέρεα καρφωμένα τοῦ κεφαλιοῦ τους τὰ γιαντάματα,
ἐσυγύρισαν τὰ φουστάνια τους, ἐκοίταξαν τὰ χρυσὰ
στολίδια στὸ στῆθι τους, καὶ ἀκατοῦσαν. Ὁ πά-
ρεδρος ἐπήγαινε πρὸς ἀπάνου τους· ἐκρατοῦσαν ὅλες
ἕνα χρωματιστὸ μαντύλι στὸ χέρι· καὶ ὁ ἄντρας ἐ-
διάλεγε ὅσες ἤθελε, τὲς ὁμορφότερες, τὲς πλιὸ στο-
λισμένες, τὲς ἐδικές του, ἔπιανε τὰ μαντύλια, τὰ-
δανε ἕνα μὲ τῆλο, τὲς ἔφερε μίαν σιμὰ στὴν ἄλλην
στὴ σειρὰ, κ' ἐπαράταξε ἔτσι μίαν δεκαπενταριά γυ-
ναῖκες στὴ γρχυμῇ, σὲ μίαν πλευρὰ τοῦ χορευτα-
ριοῦ, ἐνῶ πίσω ἀπὸ ἄρτές ἄλλες πολλὰς ἔδιναν τὰ
μαντύλια τούς πρῶτες. Κι' ὁ χορὸς ἦταν ἐτοι-
μος νὰ κινήσει. Ἦ πρῶτη χορεύτρα ἔκαμε νὰ τε-
νωθῶν τὰ δεμένα πανιά, οἱ ἄλλες ἀπώθωσαν ἀπάνου
τὸ χέρι τους· τὸ βιολὶ ξανάρχισε τὸ μονότονο σκοπὸ
καὶ τὸ ταμπούρλο ἐβρόντησε. Κι' ὁ χορευτὴς ἔπιασε

ἀναγκάζουμαι νὰναβάλω τὸ σκοπὸ μου καὶ νὰ σοῦ
μιλήσω γιὰ μιὰ σπουδαία ἀνακάλυψη, ποῦ, ἂν κρί-
νουμε ἀπ' τὰ πράγματα, μεγάλη θὰ φέρει ἀναστά-
τωση στὸ γλωσσικὸ κόσμον κ' ἴσως λύσει γιὰ πάντα
τὸ σφιχτοδεμένο κόμπο τοῦ ζητήματος.

Ἡ ἀνακάλυψη εἶναι καινούρια, νομίζω τοῦ 1905
ἂν ὄχι τοῦ 1904, μὰ ὅπως ἔπαυσε τοῦ εἰκοστοῦ αἰ-
ῶνα. Ἡ τιμὴ τῆς ἀνήκει στὸ γίγαντα τοῦ Πορταρ-
θούρ τοῦ Καθαρεθουσιάνικου Κράτους, ὥστε μαύτην
γίνεται πιά ἀπόρθητο τὸ φρούριο, καὶ λάβε τὰ μέ-
τρα σου.

Ὅλοι σας ξέρετε καὶ ξέρουμε τὸ περιβόητο ἐκεί-
νο χωρίο τοῦ Ἀλκιβιάδου τοῦ Πλάτωνα ποῦ λέει:
«οἷον καὶ τὸ ἐλληνίζειν παρὰ τούτων ἔγωγε ἔμαθον».
Αὐτὸ τὸ στήσατε παντίερα καὶ μᾶς πολεμοῦσατε καὶ
μᾶς ροβερίζατε ὡς προχτές. Μὰ σήμερον ἄλλαξαν
τὰ πράγματα. Τὸ «ἐλληνίζειν» δὲ σημαίνει πιά ὅτι
σημαίνει ἀπ' τὸ 400 ἀπάνω κάτω π. Χ. ὡς τὰ 1903
μ. Χ. Ὁ κ. Χατζηδάκης, γιατί σαυτὸν χρωστοῦμε
τὴν ἀνακάλυψη, κατάλαβε, καθὼς δὲ θυμῶμαι ποῖος
ἀστρονόμος, ὅτι ἡ πορεία τοῦ γλωσσικοῦ μας ζητή-
ματος ταράζονταν ἀπὸ κάποιον «Ποσειδῶνα» ποῦ
ἔπρεπε ἀργὰ ἢ γρήγορα νὰ βρεθῇ. Τὸ εὐτύχημα σ'
ἔμας ὅτι ὁ Ποσειδῶνας ἔφεγγε μπροστὰ στὰ μάτια
μας μὰ ἦταν ἄγνωστα τὰ συστατικά του, τῶν ὁ-
ποίων τὸ σύνολον ἐπιδρᾷ ἀκατὰ τὸ μᾶλλον καὶ
ἥττον ἐπὶ τῶν κινήσεων. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι,
ὅτι ὅσα χημικὰ ἢ ἐν γένει συστατικὰ στοιχεῖα πα-
ρουσιάζονται γιὰ πρώτη φορὰ στὸν παρατηρητὴ,
ἔχουν ἀνάγκη, γιὰ νὰ ξεδιαλυθῶν, ἀπὸ μεγάλη δόση
προσοχῆς καὶ πολυμάθειας. Τὸ ἴδιο συνέβηκε κ'
ἐδῶ. Ὁ κ. καθηγητὴς προσπάθησε, μὲ τὸ μικρο-
σκόπι στὸ χέρι, νὰ βρῇ ὅτι ζητοῦσε. Μὰ ἀρῶ στεί-
ρεψε ὅλες τῆς ἐπιστήμης του τίς πηγές, ἀρῶ ἰδρω-
σε νὰ σκύφῃ ὑπὸ τὸ βάρος τῶν σφίρας χωρὶς νὰ
καταφέρῃ τίποτε, σκέφτηκε νὰκολουθήσῃ τάντιθετα
μέσα. Πῆρε δηλ. ὡς βοηθητικὰ ἐργαλεῖα ἀρκετὴ
δόση κυβικῆς ἀποβλάκωσης καὶ δλοκλήρης τῶν κα-
ζουιστικῶν τὸ σύστημα καί... ὦ! τοῦ θαύματος, τὸ
πείραμα πέτυχε κ' ἡ ἀνακάλυψη βγήκε στὴ μέση
ὑπὸ τὰ χειροκροτήματα τῶν Ἑταίρων τῆς Ἐπιστη-
μονικῆς Ἑταιρείας, μπρὲς στοὺς ὁποίους ἔγινε ἡ
πρῶτη ἀνακοίνωση.

Κατὰ τὰ πρακτικὰ λοιπὸν τῆς ἀνακοινωτικῆς
ἐκθέσεως τὸ «ἐλληνίζειν» δὲν σημαίνει «μιλῶ ἐλλη-
νικά». Σημαίνει «ψελλίζω, ψιθυρίζω» καὶ ὅσα ἐν
γένει μπορε κανεὶς νὰρθῶσῃ κατὰ τὴν νηπιακὴ

στὴ μέση τὰ μαντύλια ἔσυρε χορεύοντας δύο τρία
βήματα τὲς γυναῖκες κ' ἔπειτα τὲς ἄρτες· ἀφτὲς
ἐακολούθησαν νὰ βηματίζον ρυθμικά, σθεαρές, ἀμί-
λητες, μὲ κατεβαμένο βλέφαρο, κἀνοντας δύο λοξὰ
πατήματα ὁμπρὸς καὶ δύο μικρότερα πίσω, χορεύον-
τας πάντα μὲ τὸ ἴδιο ποδάρι· καὶ ὅλες μαζὶ ἐπή-
γαιναν κατόπι στὸ χορευτὴ, ποῦ ἐπηδοῦσε μπροστὰ
στὴν κάθε μία ἀπὸ ἕνα ἄκρος στῆλο τοῦ χοροῦ,
ἐστριφογύριζε, ἐσταύρωνε τὰ πόδια, ἔβαζε τὰ χέρια
στὴ μέση ἐπιδείχνοντας ὅλη του τὴν τέχνη· σιμὰ
τοῦ ἐχόρευαν τώρα στὸν ἴδιον τρόπο κι' ἄλλοι ἄν-
τρες, ποῦ εἶχαν μπεῖ στὸ χορὸ γιὰ νὰ τὸν βοηθή-
σουν. Κ' ἐρχόταν ὁ χορὸς γύρω στὸ χορευταριό,
πάντα μονότονος, κ' ἐκινῶνταν οἱ γυναῖκες ὅλες
μαζὶ σὰν ἕνα κορμὶ βαστώντας ἀχάλαστη τὴ σειρὰ
τους καὶ τὸ βλέμμα προσηλωμένο στὴ γῆς, μὲ πει-
θαρχία καὶ μὲ τάξη. Σ' ἕνα τέταρτο τὰ βιολὶα καὶ
τὰ ταμπούρλα ἐσώπασαν· ὅλοι ἐσταμάτησαν· ὁ
πρωτοχορευτὴς, βγάζοντας τὸ φέσι τοῦ ἐχαιρέτησε
τὲς γυναῖκες, κ' ἔπειτα ἐπλήρωσε τὰ ὄργανα. Οἱ
γυναῖκες ἐπήγαν στὴν ἄκρη τους, οἱ ἄντρες, ποῦ ἐ-
βοήθησαν, σ' ἕνα μαγαζὶ γιὰ νὰ ξιδρώσουν. Ὁ πρῶ-
τος χορὸς ἦταν τελειωμένος, οἱ βιολετζίδες ἐχοῦρ-
δισαν γιὰ τὸ δεύτερο τὰ βιολὶα τους.

Τώρα ὁ Δημήτρης ὁ Λάζος ἦρθε βιαστικὸς στὲς

τοῦ ἡλικία. Γιαυτὸ κι' ὁ Ἀλκιβιάδης σὰ συζητεῖ
μὲ τὸ Σωκράτη εἶναι σὰ νὰ τοῦ λέγῃ: «Ἐγώ, γερο-
Σωκράτης μου, ὅταν ἦμουν 3-4 ἐτῶν κλείδωνα τὴ
μάννα μου σ' ἕνα συρτάρι· καὶ ἔπειτα τὸ γύρο τῶν Ἀ-
θηνῶν γιὰ νὰ μάθω ἀπὸ «Τούτων γε τῶν ἀγαθῶν
διδασκάλων» νὰ λέω: πατέρας, νελὸ, κοκὸ, πιπί,
τσιτσὶ, κ.τ.λ. Κατόπι γυροῦσα σπῖτι, ξεκλείδωνα
τὴ μάννα μου, τὴν ἔβαζα στὸ σακμὶ καὶ τῆς μά-
θαινα τοὺς καρπούς τῆς περιδείας μου».

Αὐτὰ φωνάζουν κατὰ ἀπ' τὴ λέξη «ἐλληνίζειν»,
κατὰ ἀπ' τὸ μικροσκόπι τοῦ κ. Χατζηδάκη. Κ'
ἦταν πιά καιρὸς...

Καὶ μὴν τολμήσης νὰ μᾶς κἀμης καμμιὰ παρα-
τήρηση ἢ νὰμφισθητήσης τὴ σπουδαιότητα τοῦ
πράγματος. Ἐσὺ πρῶτα πρῶτα μικροσκοπὶ δὲν ἔχεις
καὶ δὲν μπορεῖς νὰ κρίνης. Δὲν ἔχεις καὶ ὅσα ἐφόδια
ἀράδιασα παραπάνου γιὰ τέτοιες ἀναλύσεις. Δὲν ἔ-
χεις ἔπειτα οὔτε τὸ προνόμιο καὶ νὰ λὲς καὶ νὰ
ὑποστηρίξης τέτοιες γιγαντινὲς ιδέες, ὥστε πρόσζε
μὴ σὲ καταδιώκουν οἱ προνομιοῦχοι «δικαστικῆς ἰδῆς»
ἐπὶ «σφετερισμῶ ἀλλοτρίων δικαιωμάτων». Ὅσο γιὰ
μένα, εὐχαριστῶ τὸ Θεὸ ὅτι πάτησα καὶ τὸν εἰκοστὸ
αἰῶνα γιὰ νὰ θαυμάσω κοντὰ σὲ τόσες ἄλλες καὶ
τὴ δική μας κανακάρικη ἐφεύρεση. Βίβλια οἱ σοφοὶ
τῆς Ἑβρώπης δὲ θάμαθαν ἀκόμη τὰ τρέχοντα, γιατί
ἀλλοίως δὲν ἐξηγίεται ὁ μεγάλος ἀρχαιολογικὸς ἐν-
θουσιασμός τους γιὰ τὰ ἀρχαῖα μάρμαρα ποῦ ἀξιώ-
θηκαν περισσότερης λατρείας ἀπ' τὰ ζωντανὰ κορ-
μὰ μας. Ἄν εἶχαν κι' αὐτὰ ψυχὴ θὰ χόρευαν ἴσως
ἀπ' τὴ χαρὰ τους καὶ δὲ θὰ μᾶς ἔδιναν κάθε λίγο
τὸν κόπο νὰ γύνουμε ἀρχαιολογικὰ δάκρυα γιὰ δικό
τους λογαριασμό.

Κι' ἐπειδὴ γι' αὐτοὺς ὁ λόγος, δὲν εἶναι πολὺς
καιρὸς ποῦ κάποιος φίλος μου μ' ἀποδείξε μὲ γερά
κι' ἀκαταμάχητα ἐπιχειρήματα, ὅτι ἡ μόνη μας σω-
τηρία εἶναι νὰ ξεθαύσουμε τοὺς ἀρχαίους τάφους, νὰ
πάρουμε τοὺς σκελετοὺς, νὰ τοὺς διορίσουμε ὑπουρ-
γούς, βουλευτές, ἀστυνόμους καὶ χωροφύλακες, νὰ
κηρύξουμε τὸν Ἀγαμέμνονα τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ
Μουσείου βασιλῆα καὶ νὰ χωθαῖμε ἐμεῖς στὸν τόπον
ποῦ θὰ μείνῃ ἄδειος.

Ζύγισα ἀρκετὰ τὴ γνώμη τοῦ φίλου μου καὶ τὴ
βρήκα πρακτικὴ. Ἐγὼ πρῶτος θάδινω τὸ παράδειγμα
γιατὶ, τὴν ἀλήθεια νὰ σὲ πῶ, βρεθήκα τέτοια ζωή.
Τούλάχιστο τότες θάμαι στάληθινὰ πεθαμένος κ' οἱ
νεκροὶ ποῦ μᾶς παίρνουν τὰ μυαλά, στάληθινὰ ζων-
τανοὶ γιὰ νὰ τοὺς χαίρεται καὶ νὰ κουδεντιάζη.

γυναῖκες, φοβούμενος μὴν ἄλλος τὸν ἐπρολάβαινε,
κ' ἐγύρευε μαντύλια. Ἦταν νέος μικρὸσωμος καὶ
μαυροδερνός, μὲ ἀνήσυχο βλέμμα. Ἐβρῆκε μίαν
πρῶτη χορεύτρα, ἐξάνοιξε, κοιτάζοντας τρογύρου,
ἂν ἡ Μαργαρίτα τοῦ Χαντρινοῦ ἦταν ἀφοῦ, καὶ
ἀρῶ τὴν εἶδε τῆς ἐχάλεψε τὸ μαντύλι. Ἀλλὰ ἡ
κορατιά τοῦ ἀρνήθηκε κἀνοντας πῶς δὲν τὸν ἔβλε-
πε λι' ἀποτραβιόμενη λίγο. Ὁ Δημήτρης ἐκοκί-
νισε καὶ μίαν στιγμὴ τὴν ἐκοίταξε ἄγρια· ἦταν νέα
δεκοχτὼ χρονῶν, μὲ ὁμορφα χρώματα στὸ πρόσωπο,
μὲ σπάνια πιθήματα κ' εὐγενικὰ, τὰ σκουτὰ τῆς
ἦταν ἀπλά καὶ καθάρια ἀλλὰ στολίδια δὲν ἐφο-
ροῦσε καθὼς ὅλες οἱ ἀνύπαντρες. Ἦ θωριά τῆς τὸν
ἠσύχασε μὲ μίαν, ἔπιασε μ' ἀδιαφορία γυναῖκες ἄλ-
λες, κι' ἄρχισε τὸ χορὸ.

Κι' ὁ Πέτρος Κλάδης, ποῦ μὲ τὸν ἄλλο κόσμον
ἐτήραζε, ἀνανοήθηκε: — «ὦ, τοῦ ἀρνήθηκε ἀ-
λήθεια μοῦπε ἡ θυγατέρα μου» κ' ἐκοίτησε τὸ κε-
φάλι καταλαβαίνοντας τὴ ζάλη τοῦ χορευτῆ. Τού-
το, ἀρῶ ἐχόρεψε ἕνα χορὸ ὅμοιο μὲ τὸν πρῶτον,
ἦρθε κ' ἐστάθηκε μὲ κείνους ποῦ ἐκοίταξαν. Ὁ
Πέτρος Κλάδης τὸν ἀκολούθησε μὲ τὰ μάτια, τὸν
ἐσίμωσε σιγὰ σιγὰ καὶ τὸν ἐχαιρέτησε ἀδιαφορὰ.
Τὸν τρίτον χορὸ τὸν ἔπιασε ἕνας νέος ποῦχε ὄνομα
στὸ χωριὸ γιὰ τὴν τέχνη του· καὶ τὸν τέταρτον δ.

Μὰ ὅπως ἐγὼ θρηνῶ τώρα γιὰ σένα,
Ἐτσι τοῦ κάθε περαστῆ κ' ἡ μάνα νὰ θρηνήσῃ.

Α' ΓΥΝΑΙΚΑ

Σώπαινε! σώπαινε! γιατί μπορεί ἡ κατάρρα
Νὰ πιάσῃ κι ἄδικα νὰ πᾶν τὸ χτίσιμό σου.

Β' ΓΥΝΑΙΚΑ

Μάννα εἶσαι καὶ πονεῖς· λυπήσου τίς μαννάδες.

ΦΛΩΡΟΣ

Τὸ θάνατο χαρούμενη θέλετε νάβῃ
Χωρὶς νὰ νοιώθετε μὲς στὴν καρδιά σας πόνο
Γιὰ τίτιον ἄδικο χαμό. Δικὰ σας ὅλα!

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Πικρὰ κι ἀκράτητα ἀπ' τὰ μάτια
Χυθῆτε, δάκρυα μου, χυθῆτε·
Κι ὅσοι ἀπ' τὸ ρέμα θὰ περνᾶτε
Τὴν πίκρα μου νὰ βρῆτε.

ΜΑΘΙΟΣ

Φτάνει ἡ κατάρρα! Γύρισε τὰ λόγια. Δὲς μας
Πῶς τρέμουμε μπρὸς στὴ θεωρία σου ὡς νῆσαι Λάμια.

ΘΩΜΑΣ

Τοῦ παιδεμοῦ μας εἶν' ἡ ἀρχή.

ΠΕΤΡΟΣ

Μὰς παίρνει πίσω

Ὅση χαρὰ μὰς ἔδωσε.

ΘΩΜΑΣ

Κι ὅταν θάκοῦμε

Βαρὶς ὁ θόγγος της νὰ βγαίῃ ἀπ' τὸ ποτάμι,
Θάντιλαλῇ μὲς στὴν ψυχὴ μας ἡ τρομάρα
Ποῦ τώρα νοιώθει ἀπὸ τὴν τόσση ἀπονία μας.

ΜΑΘΙΟΣ

Σὰν τὴν πεθαίνῃ ἡ μοῖρα της, ἐμεῖς τί φταῖμε;

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Πεθαίνω μὲς στὴ νιότη μου
Χωρὶς στὰ φανερά νὰ βγάλω
Τὰ πλούτια τῆς ἀγάπης μου.
Κ' ἔχω καημὸ μεγάλο,
Γιατὶ κανεὶς δὲν ἐνοιοῦσε
Τί θέλω αὐτὴν τὴν ὥρα.
Γιὰ τὴν ἀγάπη ζούσα ὑλότρεμη
Ὅμως κανεὶς ἀγάπη δὲ μοῦ δείχνει τώρα.
Σὰν ἀρραγὴ ἀπ' ἀγάπη δέξου με, ποτάμι,
Μὰ ἔτσι ἀρραγὸς πολλοὺς τὸ ρέμα σου νὰ κάμῃ.
Τὴν πίκρα καὶ τὸν τρόμο
Στὸ γλήγορό σου νὰ σκορπίζης δρόμο.

κατῶγι, ἡ μητέρα τους ἀνέδθηκε ἀπάνου. Ἦταν μι-
σόκοπη χωριάτισσα, ψηλὴ καὶ χοντρή, ἄσκημη
λίγο· μὰ ἐκεῖνο τὸ βράδι τὸ πρόσωπό της ἐρεγγε
μὲ χαμόγελο καλωσύνης. Ἐκαλησπέρισε ταπεινὰ
τὸν ἄντρα της, κ' ἐκάθισε ἀπάνου σ' ἓνα κασσούνι,
σφογγίζοντας τὸ πρόσωπό της. Ὁ Πέτρος τῆς ἀπο-
κρίθηκε κουνώντας τὸ κεφάλι καὶ τὴν ἐκοίταξε ντρο-
πιασμένος ἀπὸ τὴν ὑποψιάζοντας τὸν ἐρώτησε μὲ ἀνή-
συχο βλέμμα· «Ἐφῆρε τὴν ἀπάντησιν ὁ προξενητής;»

«Ὁ γιός σου μοιάζει μαῖμουζ» τῆς ἀποκρίθηκε
ὁ Πέτρος ἀπότομα «ἔτσι λέγουν οἱ Χαντρινοί· ἡ
Μαργαρίτα δὲν τότε δέχεται».

«Ἀληθινὰ εἶπε ὅχι;» ἔκμαε ἡ γυναῖκα μὲ θα-
μασμὸ ἀνὰ νὰ χαθεῖ κι' ἀπὸ τὴν κ' ἡ προκοπὴ της».
Κ' ἔπειτα ἀπὸ μίαν στιγμὴν σκέψης ἐακολούθησε:—
«Ἀλλὰ τὸ χειρότερο εἶνε, πῶς τώρα δύο τρεῖς μέ-
ρες ἐγὼ κ' οἱ θυγατέρες μου, ὅλο μιλοῦμε γιὰ τὴν
παντρεὶά τοῦ γιοῦ μας. Τὸ χωριὸ ξέρει πῶς ἐπιθυ-
μοῦσαμε νὰ πάρει τὴ Μαργαρίτα, κι' ὁ κόσμος θὰ
γελάει ὅλος μαζί μας».

«Θὰ τὰ διορθώσουμε» τῆς ἀπάντησε σκεπτικὸς·
«ἐσεῖς θὰ λέτε πῶς ἤμουνα ἐνάντιος στὴν παντρεία,
γιατὶ δὲν ἤθελα νὰ βάλω στὴ ράχη μου τὰ χρέγια
τοῦ πατέρα της. Ὅπου γελάσει ὕστερος ἀφτός εἶνε
ὁ πλιὸ ἄξιος. Ἀς ἀφήσουμε ὅμως τούτη τὴν δι-

Ταῖρι ἀφοῦ γίνω τοῦ στοιχοῦ
Τὴν ἀσπλαχνία του ὡς πᾶρα,
Καὶ στὴν ἀκροποταμιά σὰν ζωτικὰ καθούμενη
Ψυχὴς νὰ σέρνω πρὸς τὸ χᾶρο.

ΦΛΩΡΟΣ

Σμαράγδω, ἐμένα ἡ νιότη σου μ' εἶχε σκλαβώσει
Κι ὀρίζεις τὴν καρδιά μου δίχως νὰ τὸ ξέρης
Καὶ δίχως μιά φορὰ ποτὲς νὰ σοῦ τὸ δείξω.
Κρυφὰ ἀπ' τὸ νοῦ μου τὴ ζωὴ μου κυβερνοῦσες
Καὶ τῆς καρδιάς μου ἔσουν ψυχόπλαστη ὁδηγήτρα.
Δὲ μῆκουσες σὰν ἤθελα νὰ σὲ γλυτώσω
Ἀπὸ τὸν ἄδικο χαμό καὶ νὰ σοῦ φέρω
Ὅλους τοὺς θησαυροὺς ὑλότρεμης ἀγάπης.
Μὲ τὴ ζωὴ σου τὴ δική μου ἔδεσε ἡ μοῖρα
Κ' ἐνοιωθὰ πάντα ποιά ζωὴ κρυφοποθοῦσες.
Καὶ τώρα, ποῦ τὸ μαῦρο ριζικό σου ἀνοίγει
Τὴν πιὸ βαθιὰ πληγὴ μὲς στὴν καρδιά μου,
Νοιώθω μονάχα ἐγὼ στοὺς θρήνους σου τί θέλεις
Κι ὅση λαχτάρες ἀγάπης σοῦ τὴ δίνω.
Νά με! μὲ τὴν ἀγάπη μου θὰ σὲ προσμένω
Κάπου στοῦ ποταμοῦ τὰ βάθη νὰ σὰρπάζω
Ἀπ' τοῦ στοιχοῦ τὴν ἀγκαλιά, γλυκιὰ μου Λάμια.

ΜΑΘΙΟΣ

Πνίγηκε τὸ τρελλόπαιδο!

ΠΕΤΡΟΣ

Νάτη ἡ κατάρρα!

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Ἐσέιν, Φλῶρο, σοῦμελλε
Τὰ λόγια μου νὰ νοιώσῃς,
Γιατὶ ἔσουν τῆς ἀγάπης τὸ παιδί.
Ἐσὺ τὴ Λάμια θὰ μερώσῃς.

Α' ΓΥΝΑΙΚΑ

Στρέγγλα! τὰ λόγια σου ἄλλαξε!

Β' ΓΥΝΑΙΚΑ

Λάμια σωστὴ εἶσαι.

Α' ΑΝΤΡΑΣ

Χαμὸ θὲ νὰ μὰς φέρνῃς πιότερο ἀπὸ πρῶτα!

Β' ΑΝΤΡΑΣ

Ἀκόμα δὲ στοιχώθηκε καὶ νὰ! μὰς τρώει!

ΘΩΜΑΣ

Σμαράγδω! δὲ γεννήθηκες κακὸ νὰ κάνῃς.
Ὅσο ἄδικος κι ἂν εἶναι ὁ θάνατός σου τώρα
Μὴ χύνῃς μὲ τὴν πίκρα σου μὲς στὴν καρδιά τους
Τὸν τρόμο· εἶναι μικροί· δὲ νοιώθουν τί ζητοῦσες

λία· πὲς μου εἶνε τίποτε νέο ἀπὸ κάτου;»

«Ὅχι» ἀποκρίθηκε λυπημένη αἰ ἀνθρώποι ἐ-
δούλεψαν στὸ χωράφι ἐμεῖς ἐβόσκαμε τὰ ζᾶ μας
σιμὰ στὸ καλὺβι τοῦ Χαντρινοῦ, μάλιστα οἱ κοπέλ-
λες ἐμίλησαν τῆς Μαργαρίτας, ἀλλὰ δὲ μούπαν
τίποτα Ἀπὸκεῖ ἐδιδάθηκε δύο φορὲς κι' ὁ Δημή-
τρης ὁ Λάζος κ' ἐστάθηκε νὰ τὴν κοιτάξῃ, ποῦ
ἐδούλευε. Ἐσπερνε λάχανα· μὴν ἔχει σεμπριὲς μὲ
δαῦτον;»

«Ὅχι, ὅχι» εἶπε μὲ φιλὴ φωνὴ μία κοπέλλα τοῦ
Πέτρου, χωριάτοπούλα δεκαπέντε χρονῶν μικρό-
κορη καὶ ἄπαστρη, ποῦ ἀνέθηκε κίνησιν τὴ στιγμὴ
ἀπάνου ἀδὲν ἀγατᾷ τὸ Δημήτρη· ἀφτὸς τὴν φορ-
τώνεται· μοῦ φαίνεται θέλει τὸ Μάρκο Σαῖττᾶ, εἶνε
καίρὸς ποῦχουνε πιάσει γνῶρα· ἡ ἴδια μοῦ τῶλεγε».
«Τὸ Μάρκο Σαῖττᾶ» εἶπε χαμογελώντας ὁ Πέ-
τρος· «ἀφτὸν ποτὲ της δὲ θὰ τότε στεφανωθεῖ.

Ἦταν ἡ Κυριακὴ τῆς Ἀποκριᾶς. Οἱ ἐκκλησιᾶς
τοῦ χωριοῦ εἶχαν σημάνει ἐνωρὶς τὸ σπερνό, γιατί
τάπὸγλωμα θὰ χόρευε, ὅπως κάθε χρόνο, ὁ κόσμος.
Ἐτσι κι' ὅλας, ἔπειτα ἀπὸ τὴ σύντομη ἀκολουθία
ἐσυναχτῆκαν στὸ χορευταριὸ ὅλοι οἱ κάτοικοι, χωρία
οἱ ἄντρες καὶ χωρία οἱ γυναῖκες. Ἀπὸ τὴν ἡμέρα
ἦταν ὅλοι χορτάτοι ἀπὸ φαί καλὸ, ὅλοι εἶχαν κρασί,

Καὶ πῆρυν τὸ παράπονό σου γιὰ κατάρρα.
Δὲ νοιώθουν ὅτι ὁ τρόμος ποῦ τοὺς ἐπίασε εἶναι
Ἡ κρύφια παιδεία γιὰ τὸ κακὸ ποῦ κάνουν.
Τὴν καλοσύνη τῆς καρδιάς σου δείξε ἀκόμα
Λόγια γλυκὰ καὶ δίχως πόνο λέγοντάς τους.
Ἀς τοὺς παιδεύῃ μοναχὰ μέσα στὸν ὕπνο
Τῆς ἰδίας τῆς ψυχῆς τους ἡ κρυφὴ τρομάρα.
Κι ἀνίσως πάλι ἡ τέχνη μου δὲ θὰ μπορέσῃ
Νὰ χτίσῃ τὸ γιοφύρι, θὲ νὰ ἰδοῦν τί ἐκᾶμιν.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μ' ἔκαμε τῆς ἀρραγίας τὸ παράπονο
Τέτια νὰ ξεστομίσω.
Ἐγὼ μονάχη μὲ τὸ θάνατό μου ζήτησα
Ζωὴ σ' ἀπελπισμένους νὰ χαρίσω.
Ἄθελα ἡ δόλια μὲ τὰ λόγια μου
Τόσες ψυχὲς πονόδαρτες τρομάξω.
Μὰ νὰ! στὸ μνῆμα μπαίνοντας
Τὰ λόγια μου τάλλαξω.
Νᾶναι, ποτάμι, σιγανὸ
Τὸ ρέμα σου· νὰ τρέχῃ
Γλυκὰ σὰν δάκρυ τῆς χάρης,
Τὸ κλωσμά σου φουρτούνα νὰ μὴν ἔχῃ.
Οἱ καλαμιὲς στὴν ἔκρη σου
Νὰ γλυκοτραγουδοῦνε
Σκοπούς, ποῦ ἀγάπης πόθους
Στὰ στήθια νὰ γεννοῦνε.
Τὴ νιότη ποῦ θὰ φᾶν τὸ γιοφύρι σου
Ποτάμι νὰ τὴν σκορπίζῃς
Στὶς χώρες ποῦ θὲ νὰ περνᾷς
Κι ὅλο μ' ἀνθούς καὶ λουλούδα νὰ τίς στολιζῇ.
Ἀδείλιαστα τὸ ρέμα σου
Κι ὁ πάρος διαβάτης νὰ σιμόνῃ.
Ὅμπρὸς μὲς στὰ θεμέλια χτίστε με
Κι ὁ πόνος μὲ λιγόνει.

ΠΕΤΡΟΣ

Θὰ μείνῃς στὴν ψυχὴ μας κόνισμα νάνασθῃ
Ὅμπρὸς τοῦ τᾶσθεστο ἀγκυρί· τῆς ἀγάπης.

Α' ΓΥΝΑΙΚΑ

Ἐλᾶτε, μάννες κι ἀδερφές, ἀπὸ ἓνα δάκρυ
Μαζὶ νὰ χύσουμε γιὰ τούτη, καὶ ποτάμι
Ἄλλο νὰ κάνουμε ἥσυχο καὶ μαγεμένο,
Ποῦ νὰ τὴ σύρῃ δίχως πόνο πρὸς τὸν Ἄδη.

ΘΩΜΑΣ

Ὡ σκοτεινὴ κι ἀξήγητη καρδιά τοῦ ἀνθρώπου!
Πάντα εἶσαι τέτια· μπρὸς στὸ θάνατο νὰ τρέμῃς
Καὶ νὰ ξεγνᾷς τὴν ἀπονία σου μὲς στὸ δάκρυ.

ἦταν ὅλοι χαρούμενοι, κ' εἶχαν λησμονήσει τὲς πίκ-
ρες τῆς ζωῆς, τὲς φροντίδες, τοὺς ἄγρους κόπους
τους, γιὰ νὰ ξεφαντώσουν. Οἱ γυναῖκες φορώντας
τὰ καλῆτερα ρούχα τους, καὶ τὰ στολίδια τους—
ὅσες εἶχαν—παστρικίς, χτενισμένες, γελάμενες, ἐ-
συνομιλοῦσαν ταχτικά καὶ χαμηλόφωνα, καὶ μὲ τὲς
χρυσοπλουμισμένες φορεσιᾶς τους, μὲ τὰ καθάρια
σκουτιά τους, μὲ τὸ χρυσάφι τους καὶ τὲς χαρούμε-
νες μορφές τους, εἰδὼν τοῦ χωριοῦ γιορτάσιμη κ'
εὐτυχισμένη ὄψη, σὰ νὰ μὴν εἶχε γνωρίσει ποτὲ κα-
νεὶς ἀποτοῦ τὴ δυστυχία. Στὴ μέση τοῦ χορευτα-
ριοῦ ἐστεκόταν οἱ βιολετζίδες καὶ ὁ ταμπουρλῆς
καὶ ἐξάγναντα τῶν γυναικῶν πολλοὶ ἄντρες· ὅχι ὁ-
μὰς ὅσους εἶχε τὸ χωριό, γιατί ἄλλοι πολλοὶ ἐσε-
ριανίζαν ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ἄλλοι ἐμπαιναν στὰ μαγαζιά
γιὰ νὰ πίνουν, καὶ ἄλλοι ἐδασκίδαζαν τραγου-
δώντας.

Τώρα ἐσήμαιναν τῶν ἐκκλησιῶν οἱ καμπάνες,
κ' ἡ χαρὰ καὶ τὰ γέλοια ἄξιωναν πάντα· κ' ἐβρόν-
τησε ρυθμικὰ τὸ ταμπουρλό, καλῶντας ὅσους ἤθελαν
νὰ χορεύουν. Οἱ γυναῖκες ἐσιάζστηκαν, λαχταρῶντας
ἡ καθεμία νὰ τὴν διαλέξῃ ὁ χορευτὴς γιὰ τὴν πρώτη
γραμμὴ τοῦ χοροῦ, κι' ὅλος ὁ κόσμος ἀνάμενε μὲ
πόθο νὰρρίσει ἡ δημόσια διασκέδαση. Οἱ βιολετζί-
δες ἀρχισαν νὰ παίζουν τὸ μονότονο σκοπὸ τοῦ συρ-

μαζί τους ή Έβρώπη. Έμεις δὲ μᾶς λογαριάζει. Τὸν ἀφανισμό μας ὀνειρεύεται καὶ κεῖ τραβάει ὅλη ἡ πολιτική της. "Ὅργανα τῶν σκοπῶν της ἄρχισε τώρα νὰ μεταχειρίζεται κ' ἐσῆς. Μὲ ρούβλια σᾶς ἐπείσει ἡ Ρουσία νὰ ποδοῖξτε ὅτι τὸ αἷμα μας δὲν εἶναι ἑλληνικὸ παρὰ ρωμαϊκόν. Μὲ ὑποσχέσεις οἱ ἄλλοι λαοὶ σᾶς κατὰφεραν νὰ κάμντε καινούρια γλῶσσα καὶ νὰ ποικηρίζτε τὴ μόνη ἀληθινή. "Ὅλ' αὐτὰ θὰ λείψουν σὰ γίνη κείνο ποῦ πρότεινε ὁ φίλος μου. Καὶ τότες θὰ φέξουν οἱ κεφαλὲς ὅλων τῶν ἀημέμων τῆς ἀρχαίας φωνῆς, τότες θὰ παύσουν νὰ ταραῖζουν τὸν ἀέρα τὰ στοιχεῖα τῶν ἀγγελίων καὶ τῶν ἀνευματί-
στων.

Γεῖά σου

ΔΑΜΩΝΑΣ

ΠΛΑΣΤΗΣ

Τοῦ Κωστή Παλαμά

Τὴ λύρα πῆρες στὸ λιγρὸ σου χέρι
Κι ἀστράφανε τὰ μάτια σου μὲ μιᾶς·
Κανένας τὴ λαχτάρα σου δὲν ξέρει,
Τὶ κύματα σὲ δέχουν ικριμιάς.

Καὶ σὺ ὀνειρεύτηκες νὰ γίνεις Πλάστης
Καὶ τῶν παλιῶν εἰδώλων χαλαστής·
Τοὺς κερανοὺς τοῦ μίσους κι ἃ φαντάστης
Δὲ νοιάστης ὅμως οὔτε θὰ νοιαστῆς.

Καὶ τὸ τραγοῦδι σου δὲ μοιάζει τίλλα,
Ξένο κι ἀταίριαστο σ' αὐτὰ κοινὰ
Σὰν ὅλα τὰ ψηλά καὶ τὰ μεγάλα
Τῶν ταπεινῶν τὸν πόλεμο γεννᾷ.

Καὶ σὺ τὸ μέτωπο δὲ χαμηλώνεις,
Περόφανος μ' ἀκρόατην δομῇ
Σ' ἀπάτητες κορφές τὸ Πνέμα θνῶνεις.
Δόξα σὲ σενα, ὦ Πλάστη, καὶ τιμῇ.

Βόλος—1905

ΠΕΥΚΟΣ ΟΡΕΙΝΟΣ

γίδος τοῦ Πέτρου· μὰ οὔτε στὸν ἕναν, οὔτε στὸν ἄλ-
λον ἡ Μαργαρίτα δὲν ἔδωκε μαντύλι. "Ὅστερα ἦρθε
στὲς γυναῖκες ὁ Μάρκος Σαϊτῆς, ἕνας λεβέντης
ὡμορφος καὶ λυγρός, κι' ἀφροντοῦ ἡ Μαργαρίτα
τοῦδωσε τὸ μα.τύλι χαμογελώντας, καὶ τὴν ἔστησε
δεύτερην σιμά στὴν πρώτη χορεύτρα. Κι' ἄρχισαν
τὰ ὄργανα κ' ἐκίνησε πάλι ὁ χορός.

Τότες ὁ Πέτρος Κλάδης εἶπε, γελώντας εἰρω-
νικά, σταυτὶ τοῦ Δημήτρη. «Δὲ σὲ θέλει, καυμένη,
κοίταξέ την πῶς χαμογελάει τοῦ Μάρκου, χάνεις
τὰ κόπια σου».

Ὁ Μάρκος ὡς τόσο ἐχώρευε λεβέντικα, ἐπιδέχ-
εταύρωνε τὰ πόδια, ἐστριφογύριζε μπρὸς στὲς γυναῖ-
κες, ἔκανε ψηλά πηδήματα· ἀλλὰ ὅταν εὐρισκότου
μπρὸς στὴ Μαργάρω τότες ἔβανε ὅλην τὴν τέχνη
του, τότες ἐγενότου ὅσο μπορούσε χαριτωμένος, ἔ-
κανε τὰ πλιὸ σπουδασμένα κινήματα. Κι' ὁ Δη-
μήτρης ἔβραζε ἀπὸ τὴ ζήλια του.

Μὰ κι' ὁ χορὸς ἀφτὸς ἐτέλειωνε. Στ' ἀργαστή-
ρια ὁ λαὸς ἔπινε κρασί κ' ἐτραγουδοῦσε· στὸ χορευτα-
ριὸ οἱ θεατὲς ἐπαινοῦσαν ἢ ἐκατηγοροῦσαν τὲς γυ-
ναῖκες, τὲς ντυμασιές τους, τὰ χρυσάφια, τὸ πρό-
σωπο, τὸ χόρεμά τους. Ἐγίνηκαν ἀκόμα δύο τρεῖς
χοροὶ καὶ τώρα ἐσουρούπιαινε. Στὰ τελευταῖα ἤθι-
λσε πάλι ὁ Μάρκος νὰ πιᾷσει μαντύλι.

Ο ΝΟΥΜΑΣ
ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἀρ. 10.—Γιὰ τὸ Ἐξω-
τερικὸν ἀρ. 10

20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ: Στὰ κιάσκια τῆς Πλατείας
Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργείου Οἰ-
κονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιοδρόμου (Ὁ-
φθαλμιατρεῖο) Σταθμοῦ ὑπογείου Σιδηρο-
δρόμου (Ὁμόνοια) στὸ καπνοπωλεῖο Μανω-
λακάκη (Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξάρχεια),
στὸ βιβλιοπωλεῖο «Ἐστίας» Γ. Κολάρου.

Στὸν Πειραιᾶ: Καπνοπωλεῖο Γ. Σηροῦ.
ὁδ. Βουδουλίνας ἀρ. 1, σιμά στὴν Τρούμπα
Ἡ συντρομὴ πλερώνεται μπροστὰ κ'
εἶναι ἐνός χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ

Κ Α Ι

ΠΡΑΜΑΤΑ

ΛΑΣΣΑΝΕΙΟΙ

ποιητὰδες ἀνακηρυχτήκανε καὶ φέιος ὁ Κουρούνης
κι ὁ Ἀμπελάς. Χαλάλι τους. Ὁ φίλιτος κ. Γρ.
Ξενοπούλος δὲ βραβεύτηκε, γιὰτὶ δὲν ἔστειλε τὸ ἀν-
τινευρικὸν δρᾶμα του, τὸ «Μυστικὸν τῆς Βαλεριάνας»,
οὔτε τὴν «Ψυχομάννα» του, οὔτε κανένα ἄλλο ἀπὸ
τὰ Βυζαντινὰ δραματουργήματά του. Ἄφησε λοιπὸν
τοὺς δυὸ φημισμένους συναδέσφους του γιὰ τὸ δα-
φνοκότισαν καὶ γιὰ τίς χίλιες τοῦ μακαρίτη Λασσάνη
πού, καθὼς τὸ γράψαμε τόσες φορὲς ἴσαμε τώρα,
θὰ πύανανε περσότερο τόπο ἢν χαρίζοντουσαν κάθε
χρόνο στὸ Οἰκονομικὸν νοσοσίτιο.

Οἱ Διόσκουροι λοιπὸν τοῦ θεάτρου μας καὶ ἃ-
ξιοὶ διάδοχοι τοῦ μακαρίτη Ἀντωνιάδη, ἀκόμα μιὰ
φορὰ—ὁ Θεὸς νὰ δώσει νὰ μὴν εἶναι καὶ ἡ τελευ-
ταία—μᾶς ἀποδείχνουν ποῖα καὶ πόσα πνευματικὰ
χαρίσματα χρειάζονται γιὰ νὰ ἀνακηρυχτεῖ κανένας

κληρονόμος τοῦ Λασσάνη. Μὰ κι ὁ καθηγητὴς κ.
Σπ. Σακελλαρόπουλος μπορεῖ νὰ περηφανεύεται ποῦ
τὰ κατὰφερε δυὸ φορὲς ἴσαμε τώρα νὰ ξεθάψει τὸ
κρυμμένο δραματικὸν τάλαντο τοῦ Κουρούνη καὶ νὰν
τὸ στεφανώσῃ. Ἡ ἱστορία μιὰ μέρα θὰν τοῦ τᾶνα-
γνωρίσῃ αὐτὸ τὸ μοναδικὸν φιλολογικὸν κατόρθωμα
τοῦ κ. καθηγητῆ τῆς Λατινικῆς, ἀγκαλὰ καὶ τὰ δρᾶ-
ματα ποῦ βραβεύονται στὸ Λασσάνειο μοναχὶ Λα-
τίνους μποροῦνε νὰ ἐνθουσιάζουν.

Λένε πῶς ὁ Λασσάνειος τελιώνει τοῦ χρόνου
γιὰτὶ σὴνθηκε ὁ παρῶς. Νὰ μὴ μᾶς τὸ χρωστάει
κι αὐτὸ τὸ ἀναπάντεχο κακὸ ἢ τύχη. Πρέπει μὲ
κάθε τρόπο καὶ μὲ κάθε θυσία νὰ βασταχειῖ στὴ
ζωή, γιὰτὶ—ἀλλήμονο!—πῶς θὰ καταφέρουμε ἀλλιώ-
τικα τοὺς Ἀμπελάδες καὶ τοὺς Κουρούνηδες νὰ γρά-
φουνε δρᾶματα καὶ νὰ μᾶς διασκεδάσουν;

Ὅχι ἕνας, μὰ χίλιοι Λασσάνειοι μᾶς χρειάζουν-
ται γὰ τὰ μεγάλα αὐτὰ ἐθνικὰ γλέντια ποῦ οὔτε οἱ
Βουργάροι δὲν τᾶχουνε.

ΕΝΑ

κοματάκι ἀπὸ τὴ «Vjechy» τῆς Μόσχας, ἀφιερω-
μένο σ' ἕνα γνωστὸ μεγαλοφασλάτσο ποῦ βγήκε καὶ
διαλάλησε γιὰ Ἑθνικὴ προδοσία τὰ λίγα καλὰ λό-
για ποῦ γράψε τὸ ρουσσικὸ αὐτὸ περιοδικὸν γιὰ τοὺς
«Ζωντανούς καὶ Πεθαμένους».

Γράφει λοιπὸν ἡ «Ζυγαριὰ» στὸ φυλλάδιον τοῦ
Ἀπρίλη (σελίδα 71), τιτλοφορῶντας τὴ σημείωσή
της «Ὁ Ἑλληνικὸς σαβινισμός» (καλλύτερα θὰ ταί-
ριαζε ἡ λέξη: τουρλοτατισμός) καὶ ἡ Ζυγαριὰ
τάκολουθα:

«Οἱ ὀπαδοὶ τῆς ὁμιλουμένης δημοτικῆς μὲ τὴν ὁσίαν
ἀγωνίζονται νὰντικαταστήσουν τὴν τεχνητὴν καθαρεύουσα
σ' ὅλα, καὶ στὴ φιλολογία καὶ σὲ κάθε ἄλλο, χρόνια τώρα
χτυπιούνται ἀλύπητα ἀπὸ τὸν ἑλλ. σωβινιστικὸν τύπο, ποῦ
τοὺς ἀποκαλεῖ ἀπροδότες τῆς πατρίδας» πληρωμένους ἀπὸ
τὸν μπαμποῦλα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὸν «Πανσλαβισμό».
ἴσαμε τώρα, εἶναι ἡ ἀλήθεια, πῶς ἡ κατηγορία αὕτη δὲ
βασιζότανε πονθενά, μὰ νὰ ποῦ ἡ ἑλλ. ἐφημερίδα «Ἐσπε-
ρινή» στὸ φύλλο τῆς 21 τοῦ Μάρτη ἔκανε μιὰ ἀνακάλυψιν
ποῦ διώχνει κάθε ἀμφιβολίαν.

Ἐδῶ ἡ «Ζυγαριὰ» κάνει τὴν τιμὴν στὴν «Ἐσπε-
ρινή» νὰναφέρῃ ὅσες ἀνσησιές δημοσίεψε τότε ὁ
Λασσανοστεμμένος συντάχτης της γιὰ τὴν κρίσιν
τῆς «Ζυγαριᾶς», καὶ τελιώνει ἔτσι:

«Μὲ αὐτὰ τὰ λόγια, ὁπλ. πῶς οἱ πεθαμμένοι ὀνειρεύ-
ονται ἀναγέννησιν καινούριας Ἑλλάδος ἀπανοῦ στὰ ἐρεί-
πια τῆς παλιᾶς, ἐμεῖς θελήσαμε νὰ μεταδώσουμε στὰς

Καὶ τότες ὁ Πέτρος Κλάδης ἐσφούριζε σταυτὶ
τοῦ Δημήτρη:—«Σοῦ τὴν ἐπῆρε ἀπὸ μπροστὰ σου·
δὲ χορεύει παρὰ ἀφτὸς ἀπόψε».

Κι' ὁ Δημήτρης ἀψιωμένος ἐπετάχτηκε πρὸς
τὲς γυναῖκες, ἐπείσε τὰ μαντύλια ποῦ ἔδενε ὁ Μάρ-
κος καὶ τοῦπε θυμωμένος:—«Ἐγὼ θὰ χορεύω».

«Ἐγὼ ἐπρωτόπικα» ἀποκρίθηκε ὁ Μάρκος μὲ
ἀπόφαση.

«Θὰ σοῦ τὰ πάρω!»

Οἱ δύο ἄντρες ἀγριοκοιταχτήκανε οἱ γυναῖκες
ἄχνησαν ὅλες κ' ἔκαμαν στὰ ὀπίσω, καὶ τὸ χωριὸ
ἐκκατάλαβε πῶς θὰ γενότου καυγάς. Ἀλλὰ γιὰ τὴ
στιγμὴ κανένας δὲν ἐπαράχτηκε ἀπὸ τὴ θέσιν του.

«Πῶς» εἶπε ὁ Μάρκος θυμωμένος ἄντρες εἶμαι
καὶ γώ· εἰσενα τοῦ μασκαρᾶ θὰ σοῦ παίρνω πρῶτα
τὴν ἄδεια γιὰ νὰ χορεύω;» Κ' ἐσπρωξε τὸ Δημή-
τρη μὲ δύναμιν.

Ἀλλὰ τότες οἱ γυναῖκες ἄφησαν ἀμέσως τὲς
σειρὲς τους κ' ἐμάχτην φεύγοντας· ὁ κόσμος ἀνα-
κατώθηκε· πολλοὶ ἦρθαν σιμά στοὺς ἄντρες ποῦ ἐ-
μάλλωναν, κάποιος δίνοντας δίκην τοῦ Δημήτρη,
κι' ἄλλοι τοῦ Μάρκου, καὶ ἡ χλαλή ἐγενότου κάθε
στιγμὴ μεγαλήτερη. Οἱ φρονιμώτεροι ἐκοίταζαν
λυπημένοι, κ' ἐπρόβλεπαν φονικά. Ὁ Πέτρος Κλά-
δης ὅμως βλέποντας πῶς τὰ πράματα ἦταν καθὼς

τᾶθελε, ἦρθε κι' ἀφτὸς στὴ μέση, καί, γιὰτὶ ὁ κό-
σμος τὸν ἐσεβότου, ἐσώπασε γιὰ νὰ τὸν ἀκούσει.
Μὲ δυνατὴ φωνὴ εἶπε διατάζοντας:—«Ἄς φύγουν
τᾶργανα δὲ θὰ χορεύει κανένας». Ἐπειτα ἐπείσε τὸ
Δημήτρη καὶ τοῦπε κι' ἀφροντοῦ μαλλώνοντάς τον:
—«Ἐχεῖς ἄδικο· μὲ τὲς ζήλιες σου, ἐσύ ἀνακα-
τώνεις ὅλο τὸ χωριό». Καὶ γυρίζοντας πρὸς τὸ Μάρκο
ἐπρόστεσε:—«Ἐσύ ἄμε σπῖτι της νὰ κάμεις ὅ,τι
θέλεις. Γιατὶ θὰ κοιτάζουμε στὸ φόρο τὰ νοήματα
σας; Ἡ Μαργάρω τὰ φταίει ὅλα, ἐπῆγε νὰ κάμει
φονικό».

Ὁ κόσμος ὅλος ἐπάστισε ἀκούοντας τὴν ἀνε-
πάντεχην εἰδήσιν, κ' ἠσύχασε ξάφνης· καὶ καθένας
ἐφιθύριζε περγελώντας τὴ θυγατέρα τοῦ Χαντρινοῦ.

Μ' ἀφτὸν τὸν καθῆξ' ἐδιαλύθηκε κ' ἐκείνου τὸ
χρόνο στὲς Ξαχεράδες ὁ χορὸς τῆς ἀποκρηξῆς· κι'
ὡς τόσο εἶχε νυχτώσει· οἱ γυναῖκες εἶχαν φύγει· πελ-
λοὶ ἄντρες ἐμεθοῦσαν στάργαστῆρια, ἄλλοι ἐτραγου-
δοῦσαν στὸ φόρο· ὁ Μάρκος πονθενά δὲν ἐφαινότου,
ἀλλὰ ὁ Πέτρος Κλάδης ἔμεινε ἀκόμα στὸ χορευταριὸ
μαζὶ μὲ τὸ Δημήτρη, καὶ τοῦπε:—«Πᾶμε σπῖτι
μου τώρα· θέλω νὰ σὲ κεράσω ἀπόψε».

«Ὅπως βρίζεις» ἀποκρίθηκε.

Καὶ καθὼς ἐπήγαιναν σκίζοντας τοῦ χωριοῦ τὸ
μεγάλον δρόμον, καλονυχτίζοντας τοὺς ἀνθρώπους, ὁ

ἀναγνώστες μας μοναχὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ δραμάτου· μὰ ἡ Ἑλλ. ἐφημερίδα στὴν ἀποτύφλωσίν της ἀπάνου νομίζει πὺς μ' αὐτὰ τὰ λόγια ζητᾷ τὴν καταστροφὴ αὐτῶν ἀγίων δεσμῶν κ' ἐλπιδῶν τῆς νέας Ἑλλάδας, καταστροφὴ ποὺ εἶναι ἀπαράιτητὴ σὲ μερικοὺς ὄχτροὺς τῆς Ἑλλάδας, γιὰ σκοποὺς ποὺ οὐτὲ οἱ ἴδιοι, οἱ ὄχτροί της δηλαδὴ, τοὺς ξέρουν.

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

ὑποχώρησε καὶ ἡ ἀπεργία τῶν Ταχυδρομικῶν ὑπαλλήλων ἐτέλειωσε. Ὅστερ' ἀπὸ τὴν ἀγρία δολοφονία τῆς Τρίτης δὲ μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ κάνουμε κρίσεις ἀπάνου σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Τοῦτο μοναχὰ λέμε, πὺς ὅταν ἡ Κυβέρνηση νιώθει τὴν ἀδυναμία της νὰ βγάλει πέρα μιὰ δουλιὰ, δὲν πρέπει καὶ νὰ τὴν καταπιάνεται καθόλου, γιὰτὶ κάθε βῆμα ὑποχωρητικὸ ποὺ κάνει εἶναι κ' ἓνα χτύπημα ἐξευτελισμοῦ ποὺ τῆς ἔρχεται κατακέφαλα.

Ἐξῆ μέρες ποὺ βόσκηζε ἡ ἀπεργία καὶ ποὺ ὁ κόσμος ὑπόφερε φοβερὰ ἀπ' αὐτὴν, κανένας δὲν ἀκούστηκε νὰ κατηγορήσῃ τοὺς ὑπαλλήλους. Ὅλοι τοὺς ρήχνανε δίκιο, καὶ μοναχὰ κατηγοροῦσαν τὸ Γεν. Διευθυντὴ κ' ἓνα δυὸ ἀνωτέρους ποὺ ἀφοῦ σπρώξανε τὰ πρᾶγματα ἴσαμε τὰ προχώρητο, ξαδιάντροπα παίζοντοσάνε τὴν Κυβέρνηση πὺς τὸ ταχυδρομεῖο, καὶ μὲ τὴν ἀπεργία, ἐργάζεται κανονικώτατα... καὶ οἱ ἀποθήκες τοῦ ξεχειλίσανε ἀπὸ σάκκους ἀπειραχτοῦς, γιομάτους γράμματα!

ΟΤΑΝ

πέθανε ὁ μακαρίτης ὁ Τρικούρης, ἡ «Προία», τὸ ἐπίσημο ὄργανο τοῦ Ντεληγιάννη, μ' αὐτὰ τὰ λόγια ἀνέγγειλε τὸ θάνατό του στὴ στήλη τῶν γάμων καὶ τῶν βαφτισιῶν:

— «Ἀπεβίωσε ἐν Κέννικς τῆς Γαλλίας ὁ τίως βουλευτὴς Μεσολογγίου Κ. Τρικούρης».

Οὐτὲ λέξη ἄλλη. Τώρα μὲ τὸ θάνατο τοῦ Ντεληγιάννη ὅλες οἱ ἀντιντεληγιαννικὲς ἐφημερίδες βγήκανε τὴ Τετάρτῃ μὲ πένθος βαρὺ καὶ μὲ ἔρθρα πολύστηλα, γιομάτα συμπάθεια γι' αὐτόν.

Πρέπει νὰ τὸ μολογήσουμε πὺς μέσα σὲ δέκα χρόνια τὰ πολιτικὰ μας ἦθῃ ἀλλάξανε σημαντικὰ στὸ καλύτερο.

Ο ΑΓΡΙΟΣ

δολοφόνος τῆς Τρίτης ἓνα μοναχὰ σοβαρὸ ἐπιχειρήμα φέρνει γιὰ δικαιολογία του:

— Ἐκλείσε, λέει, ὁ Ντεληγιάννης τὰ χαρτοπαίγνια καὶ μὰ στήρησε τὸ φεμὶ τῶν παιδιῶν μου!

Μὲ τὴν ἴδια λογικὴ μπορεῖ κάθε ληστής λ. χ. νὰ σοῦ πῇ: ἀκυνηγᾷ τὴ ληστεία ἡ Πολιτεία καὶ δὲ μᾶς ἀφήνει νὰ ζήσουμεν· κάθε λοπιδύτης: ἀδὲ μᾶς ἀφήνει ἡ ἀστυνομία νὰ βγάλουμε τὸ φεμὶ μας καὶ κάθε ἄλλος, ποὺ ζεῖ ἀπὸ τέττα νοικοκυρεμένα ἐπαγγέλματα, θὰ βρεῖ πάντα ἓναν παρόμοιο λόγο νὰ δικαιολογήσῃ τὸ ἔγκλημά του.

Οἱ κοινωνιολόγοι ἀπάνου σ' αὐτὸ ἔχουν πολλὰ νὰ μᾶς πῶνε.

ΜΑΡΩ

Ἡ θάλασσα ἀγριεμένη ἔσπανε στοὺς βράχους ἀπάνω, μὰ κεῖνοι ἀψήφοντας τοὺς θυμούς της πρόβαλλαν μὲ περηφάνεια τὰ σιδερένια στήθια τους.

Τὰ κύματα φούσκωναν ἀδιάκοπα, ἔλεγες κ' ἦθελαν νὰ φᾶν, νὰ καταπιῶν τὴ γῆ, μὰ μ' ὅλη της τὴν ἀγρία ἦταν πανώρια ἡ θάλασσα, ξαπλώνονταν ἀπέραντη, ὡς ποὺ στὸ βάθος κάτω κεῖ ἔσμιγε σὲ ρίλημα γαλαζιο μὲ τὸν οὐρανό.

Ἡ μέρα γλυκοχάραζε καὶ πέρα στὴν ἀνατολὴ ἀνθίζαν τὰ τριαντάφυλλα. Ἡ θάλασσα φούσκων' ἀδιάκοπα.

Καράβι δὲ φαινότανε μέσα στὶς ἀγκυλιές της, οὔτε πανί, μοναχὰ ἓνα ξύλο μαύριζε, βάρκα κανενὸς ψαρά ποῦχε καρδιά ἀτρόμητη καὶ δὲ φοβόταν τὰ νερά ποὺ φεῖδια ἡλόσγουρα τὸν τριγύριζαν.

Στὴ μέση τῆς ἀφρολουμένης θάλασσας ἓνα νησάκι στήνονταν ἔρημο καὶ μοναχό, δείχνοντας ἀπ' τὴ δυτικὴ μερὴ πέτρινη καὶ γυμνὴ κορυφὴ. Πάνω κεῖ τ' ἀπάντημα γίνονταν τῶν νεράϊδων κάθε βραδυνό. Ἐκεῖ γαλανομάτες μὲ ζέπλεγα μαλλιά γύρω σ' ἀθάνατες καὶ σὰν τὸν κρῖνο κάτασπρες κορμοστασιές πιάναν τὸ χορὸ τῆς θάλασσας οἱ νύφες.

Οἱ φτωχοὶ ψαράδες περνώντας ἀπ' ἐκεῖ στὸ γυρισμὸ ἀπ' τὰ ψάρια, στοῦ ἡλίου τὸ βασιλεῖμμα, σταυροκοποῦντανε μουρμουρίζοντας ζορκισμούς.

Σίμωσε στὸ νησάκι ἡ μυστικὴ βαρκοῦλα κ' ἔξω πετάχτηκε ἡ Μάρω.

Δὲν τίς φοβόταν τὶς νεράϊδες αὐτὴ, τίς εἶχε ἀδερφές. Λαχταροῦσε νὰ τίς δῇ γιὰ νὰ τῆς πῶν τὰ μυστικὰ ποῦ κρύβ' ἡ θάλασσα στοὺς κόρφους της, λαχταροῦσε νὰ πᾶρῃ μέρος στὸ χορὸ πάνω στὸν ξεσχισμένο βράχο καὶ ἀκολουθώντας τὸ σφύρτὸ νὰ μπῇ

στὰ μαγικὰ παλάτια, στῶν γαλανῶν νερῶν τὸν πάτο.

Ἡ κόρη ἡ πεντάμορφη τοῦ ψαράδικου χωριοῦ μάνα δὲ γνώρισε ποτέ. Τὴν εἶχε μεγαλώσῃ ὁ Κύρης της, τ' ἀτρόμητο θαλασσοπούλι, καὶ ἀπ' αὐτὸν πῆρ' ἡ Μάρω τὴ θαλασσινὴ τῆς τῆ ψυχῆ.

Μικρούλα ἔπαιζε ὀλημερίς στὴν ἀφροστολισμένη ἀκρογιαλιά, καὶ πὺς μεγάλη, δώδεκα χρονῶν κορίτσι, πῆγαινε μὲ τὸν Κύρη της στὸ πέραγο γιὰ ψάρια.

Πεντάρφαν' ἦταν τώρα, μὰ ἡ ψαράδικα καλύβα γεμάτη πάντα ἦταν μὲ φαντασίες, ἄγριες φουσκοθαλασιές καὶ ὀρηκτικούς θεοὺς ἡ γελαστές γαλῆνες καὶ ἀφρόπλαστες νεράϊδες.

Ποτές δὲν πῆγαινε ἡ Μάρω στὸ χωριό. Κατέβαινε στὸ γιαλό, ἔμπαινε στὴ βάρκα καὶ ὀλομόνυχῃ γυρνοῦσε τὴν πλώρη κατὰ τὴν ἀνοιχτὴ τὴ θάλασσα.

Χάνουνταν ἡ Μάρω πολλές φορές. Ἐπρεχαν ὅλοι οἱ ψαράδες στ' ἀκρογιαλί, ἀνοίγονταν οἱ βάρκες στὸ πέραγο νὰ τὴνέ βροῦν. Μὰ νὰ ποῦ βράδυ βράδυ μὲ τὸ ἡλιόγεμα φάνιουνταν ἡ βάρκα ἀρχεται ἀπ' τὰ μακριὰ μὲ τὴ Μάρω ξέγνοιαστη στὰ κουπιὰ.

Τώρα πῶς ἤξευρεν τί βαθεῖα ἀγάπη τῆς ὀλόγιζε τὰ στήθια. Μάρω ἡ νεράϊδα τὴ βαφτίσανε τὰ παλληκάρια καὶ Μάρω ἡ τρελλὴ τ' ἄλλα κορίτσια τοῦ χωριοῦ. Μερικὲς μάλιστα γριούλες σταυροκοποῦντανε βλέποντάς την. Μὴ καὶ δὲ χόρεβε ἡ βλογημένη στὸ ξερονήσι πάνω κάθε βραδυνό; Αὐτὸ δὲ μπόδιζε πολλὰ παλληκάρια νὰ λωλαθοῦνε γιὰ κείνηνα. Ἐνας μάλιστα πῆγε νὰ τὰ χάσῃ ὁ κακομοῖρης γιὰ τὴ νεράϊδα. Μιὰ μέρα ποὺ καθοῦνταν ἡ Μάρω στὴν καλύβα της μπροστὰ, δίπλα της σιμώνει καὶ μὲ φωτὰ στὰ μάτια καὶ τρεμουλιαστὴ φωνὴ τῆς λέγει:

«Μάρω, ψυχούλα μου, φωτὰ καὶ λάβρα νοιώθω γιὰ σένα στὰ σωθικά μου». Χαμογέλασε κείνη, τὸν πῆρε ἀπ' τὸ χέρι, τὸν πῆγε στὸν κρημνὸ καὶ αἰθρα: καί, τοῦ λέγει, βλέπεις τὸ πέραγο μακριὰ, βαθεῖα, ἀπέραντος; Μοναχ' αὐτὸ λατρεύω. Κ' ἐγὼ γι' αὐτὸ νοιώθω φωτὰ καὶ λάβρα στὰ σωθικά μου γιὰτὶ γι' αὐτὸ γεννέθηκα, γι' αὐτὸ θὲ νὰ πεθάνω. Ἀγάπα καὶ σὺ τὴν θάλασσα. Τῆρα τὴν πὺς χαμογελᾷ, ἀκούς ποῦ μᾶς φωνάζει: Ἐμένα μοῦ μιλά; ξέρεις καὶ σὺ τὴ γλώσσα της;

«Μάρω, κ' ἐγὼ θαλασσοπούλι εἶμαι. Ἀπ' τὴ μάγισσα μακριὰ, στὰ χεῖλιά μου τὸ γέλοιό δὲ θὲ ν' ἀνθίξει καὶ τὰ τραγούδια θὲ νὰ σῶναι στὸ λά-

Πέτρος ἐσυλλογίστηκε χαρούμενος: — «Μὲ τὸ Μάρκο, ποτέ σου δὲ θὰ στεφανωθείς, Μαργαρίτα, καὶ θὰ ντροπιαστῇς ὅπως σοῦ πρέπει». Καὶ εἶπε τοῦ Δημήτρη: — «Παραμύθι τους, νὰ τοὺς ξεμασκαρέψῃς». «Ναί» ἀποκρίθηκε.

Ὁ χειμῶνας εἶχε περᾶσει· καὶ τὰ δέντρα ἐφούσκωναν ἀπὸ τοὺς καινούριους χυμούς, κ' ἐξαναζοῦσαν θερμομαμένα ἀπὸ τὴν ἀχτίδες τοῦ ἀνοιξιάτικου ἡλίου. Στὸ χωριὸ οἱ δουλεφτάδες ἐργαζόνταν τὴ γῆς, ἐπαράδιναν μ' ἐλπίδες τὴν ὀψιμὰ στὸν κόρφο της, ἐκλάδευαν τὰμπέλια, καὶ ἀπὸ τὸν ὀλόμερο κάματο ἐξαναρχόνταν κάθε βράδι κουρασμένοι. Στὸ σπῆτι τοῦ Πέτρου Κλάδῃ δὲν ἐμιλοῦσαν πιά γιὰ τὸν καυγὰ τῆς ἀποκρηᾶς, οὔδὲ γιὰ τὴ Μαργαρίτα, καὶ ὁ ἴδιος ὁ Πέτρος ἐφαίνονταν νᾶχε λησμονήσῃ τὴν προσβολή. Ἐπῆγαινε κ' ἐκεῖνος κάθε μέρα μὲ τὴν ἐργατιά του στὸν κάμπο, κ' ἐδούλευε τὰ χωράφια του. Ἀλλὰ ἡ Μαργαρίτα ἐζοῦσε ἀνήσυχη. Τῆς εἶχε βγεῖ κακὸ ὄνομα ἀπὸ τὴν ἡμέρα τοῦ χοροῦ· οἱ γυναικες τὴν ἐκακομελετοῦσαν, ὁ κόσμος τὴν ἐκοίταζε μὲ ὑπόψια. Καὶ τὸ καταλάβαινε· ἀλλὰ μέσα της τὴν ἐθέρριζε ἓνας πόθος ἀδάμαστος. Ἀγαποῦσε μ' ὅλην τὴ δύναμιν τῆς καρδιᾶς της τὸ Μάρκο, καὶ ἄς εἶταν φτωχὸς δουλεφτής, καὶ ἄς τὴν ἐγύρευαν ὁ-

λοι οἱ καλοστεκᾶμενοὶ τοῦ χωριοῦ· καὶ ἄς ἀρνιόυνταν οἱ γονεῖς της νὰ τῆς τὸν δώσουν. Συχνὰ τὸν ἔβλεπε καὶ συχνὰ ἔκλαιε μαζί του.

Ἐνὰ βράδι, ἦταν πρὸς τὴς ἡμέρας τοῦ Βαγγελισμοῦ, ἀνέβαινε στὸ χωριὸ μὲ τὰ ζᾶ της τὸν ἀντάμωσε κ' ἄρχισε· καὶ ὁ Μάρκος περνώντας σιμὰ τῆς τῆς εἶπε σιγαλὰ: — «Ἀπόψε στὸ καλύβι σου».

Δὲν ἀποκρίθηκε κ' ἀναστένανε βαθεῖα, τραβῶντας στὸ πρόσωπο τὴ μπόλια της ἀπὸ ντροπὴ· τὰ μάτια της ὀγκώθηκαν καὶ τὰ μάγουλά της ἐκοκκίνισαν, ὅπως οἱ ἄκρες τῶν βουνῶν ποῦ τὴς ἐφώτιζε τώρα ὁ καθοῦμενος ἥλιος. Ἐπῆγαινε βιαστικὴ καὶ ζαλισμένη· καὶ πάνου σὲ κάθε δέντρο τὰ πουλιὰ εὐτυχισμένα ἐτραγουδοῦσαν χαρὰς ἀρμονίες, ἐτραγουδοῦσαν πάντα καινούριους ἔρωτες, καὶ στὴ γῆς τοῦ χορτάρι ἐκυμάτιζε ἀπὸ τὴν ἀνοιξιάτικὴν αὔρα ποῦ ἐρεπιζότου ἀπὸ τὰ ψηλὰ τοῦ οὐράνιου θόλου, καὶ ὁ καθοῦμενος δίσκος τοῦ ἡλίου ἐπερίχυνε γύρω γύρω χρυσοκόκκινο φῶς παρέτοιμος νὰ βουτήσῃ στὸ χρυσαμένο πέλαγο. Κ' ἦταν ἡ ρύση γιομάτη λιγούρα ἐτοιμὴ νὰ παραδοθῇ στὴν ἀνάπαψη, στὰ γυναικα τῆς νύχτας μυστήρια.

Ἡ Μαργαρίτα ἐπῆγαινε· καὶ ὠρολογιότου ἀπελπισμένη τί ἐμέλλε νὰ προέλθῃ ἀπὸ τὴν γκαρδιωμένην ἀγάπην, ποῦχε ἀθέλητα γεννηθεῖ στὴν καρ-

διά της καὶ ποῦ τόσο τρανὰ εἶχε ριζοβολήσει μέσα της· μὲ πικρὰ ἐστοχάζοτου τοὺς περασμένους καιροὺς, τὴ χαμένην ἡσυχία της, τὴ χαμένην παρθενικὴ ἀγνότη τῆς ψυχῆς της. Καὶ ταραγμένη ἀπὸ τὸ κάλεσμα τοῦ ἀντρος, ποῦχε κάμει σκληροῦς τοῦ τὸ λογισμό της καὶ τὴν καρδιά της, διαβαίνοντας ἀπὸ τὰ σύσκοτα μονοπάτια, ἐσκιαζότου. Ἐσκιαζότου τὸν κόσμο ὅλο, γιὰτὶ ὑπόψιαζε πὺς ὅλοι κακόγνωμα τὴν παρεμύνησαν, πὺς ὅλοι, ποῖος λίγο ποῖος πολὺ, ἐγνώριζαν τὸ κατηγορημένο γκαρδιωμά της· ἐφοβότου. Στὴ σκοτοῦρα της, καὶ τὰ ἴδια τὰ δέντρα καὶ τὴς ἄψυχες πέτρες, γιὰτὶ, στὴν ἀφωμένη φαντασία της, ὅλα εἶχαν τὴν πόρεση ν' ἀποχτήσουν τῆς λαλίας τῆς χαρῆς, γιὰ νὰ μακρυρῶσουν τὸ κατάκαρδο παθος της, τὸ γλυκὸ τυράγνο τῆς ψυχῆς της, ποῦ οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐβλεπαν ἀνάντελο καὶ ντροπερὸ. Ἀθέλητα ἔφερε τὰ χεῖρια στὴς ἀκουές της· τὰ μικρὰ πετούμενα ἐκαλοῦσαν πάντα ἀπάνου στὰ δέντρα καὶ τῆς ἐραίνονταν πὺς ἀπὸ τῆς μελανῆς πρασιναδῆς ἐκατηγοροῦσαν καὶ κείνη τὸν ἀπαγορευμένο πόθο της.

Τὴ νύχτα ἀληθινὰ ὁ Μάρκος τὴν ἐπρόσμενε στὴν κατοικία της. Δὲν ἦταν μακριὰ ἀπὸ τὸ χωριό, σὲ μιὰ κατὰφυττὴ ράχη. Ἀπὸ τὴν ἐραίνετο σὲ λίγο φα-

ρυγμά μου. Μὰ στὴν ψυχὴ σου μὲς' ἂν μ' ἄφηνες νὰ μὲν καὶ στῆς ἀγάπης σου τὸ πέλαιον καρδοκύρης ν' ἀρμενίσω, θ' ἀντιλαλοῦσαν τ' ἀκρογυῖα γύρω μὲ πρωτάκουστα τραγούδια ποὺ γιὰ τῆς θάλασσας τὶς ὁμορφίες θὲ νᾶσταινα. Εἶσαι γυναῖκα, Μάρω, κι αὐτὴ ἡ φύση ποὺ θρονιάστηκε στὴν ὑπαρξή σου, ἄλλο σοὺ ἔστησε σκοπὸ. Ἡ ἀγάπη σου δημιουργοῦ θὲ νὰ μὲ κἀμὴ κι ἀτρόμητα θαλασσοπούλια θὲ νὰ δημιουργήσουμε μαζί».

«Ἀργῶν, μὲ τὰ λόγια σου νὰ μὲ πλανέσης δὲ μπορεῖς. Διὲς τὸ χωράρι πίσω καὶ μὲ τὶς σκληρὲς ξεσχισματιές. Αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ παρθένο τ' ἀλέτρι τὸ σκληρὸ ποὺ δοῦλα σου θὲ νὰ μὲ κἀμὴ, ποτὲς δὲ θ' αὐλακώσῃ. Παρθένα ὅπως ἦρτα θὰ πάγω πίσω στὴν αἰώνια σιγαλιά».

Στὰ λόγια αὐτὰ, μπρὸς τοῦ ψαρχ τὰ τρομαγμένα μάτια, στήθηκ' ἡ Μάρω σὰν περήφανη θεά, ἔπειτα τρέχοντας στὴν ἀμμουδιά μὲ γρηγοράδα, μπῆκε στὴ βάρκα μέσῃ καὶ τραβήξε κατὰ τὸ ξερονήσι. Ἐπαπλώθηκε στὴν πέτρινή του κορυφή, ἀκούμπησε στὰ χέρια τὸ κεφάλι καὶ γύρισε στὴ θάλασσα τὰ μάτια, αὐτὰ τὰ μάτια ποῦχαν ὅσα καὶ τὸ πέλαιον βαθεῖα μυστήρια. Τηρόντας τὰ γαλανὰ νερά, ἔμειν' ἀκίνητη, σὰ βράχος ὥρες πολλές.

Μονάχα σὰν ὁ ἥλιος κόκκινε τ' ἀφρολουμένα κύματα ἔθαψε καὶ φόρεσε ὁ οὐρανὸς τὴ χρωματιστή του φορεσιά, μονάχα τότε ἡ Μάρω ἔδειξε ζωῆς σημάδια, στὴ βάρκα ξαναμπῆκε καὶ στὴ στεργιὰ γύρισε σιγὰ σιγὰ.

Ἐννοῶθε μιά αἵσθηση παράξενη τὸ βράδυ κείνο. Ἦτανε ζυπνητὴ κι ὄνειρεύονταν, κι ὅταν ξαπλώθηκε νὰ κοιμηθῇ, κοιμούνταν κ' ἦτανε ζυπνητὴ.

Ἡ καντήλα φῶς γύρω ἔριχνε χλωμὸ κ' ἔδειχνε τ' ὁμορφὸ κεφάλι πάνω στὸ προσκέφαλο ριχμένο.

Μεσάνυχτα. Ἀρχισάν οἱ βραχνὲς φωνὲς τῶν πετεινῶν τοῦ χωριοῦ ν' ἀνεβαίνουνε στὴ σιγαλιά τῆς νύχτας. Μὲ μιὰς πετιέται ἡ Μάρω κάτω. Κάποιος τὴ φωνάζει. Σκύβει δεξιά, ἀριστερά, βάζει τὸ χέρι γύρω στ' αὐτὴ τῆς ν' ἀκούσῃ πὺ καλὰ, χαμογελά, «ἔρχουμαι» μουρμουρίζει, κι ὅπως ἦταν ἀσπροντυμένη φεύγει ἔξ' ἀπ' τὴν καλύβα. Περπατεῖ σιγὰ, μὲ μάτια ἀνοιχτὰ μὰ χαμένα σ' ἀόρατα σημάδια, φτάνει στὴν ἀμμουδιά καὶ στέκεται νὰ ξανακούσῃ.

Τὰ μαλλια τῆς, τ' ἀόριστα ξανθὰ μαλλιά τῆς ξεπλεχτήκανε γύρω στοὺς χιονάτους ὤμους τῆς παρ-

θένας. Τὸ νυχτικὸ τὸ κάτασπρο τὴν ἔδειξ' ἀψηλὴ. οὐράνια, καὶ τὸ φεγγάρι τὴν ἔλουσε μὲ φῶς, καθὼς τὶς ἄγιες τὶς εἰκόνες τὴν τριγύρισε μ' ἀχτίδες ἀσημένιες.

Ἐνας φτωχὸς ψαρχ ποὺ κοιμούνταν σ' ἀκρογυῖα, ζυπνώντας καὶ βλέποντάς τὴν καὶ σιμά του, τὴν πῆρε γιὰ νεράιδα κ' ἔφυγε δαιμονισμένος καὶ γιὰ πάντα τρελλός.

Ἡ Μάρω ἐννοῶθε τώρα πὺ βαθεῖα τὴ μυστικὰ φωνή, γιὰτὶ μιλοῦσαν τὰ νερά τ' ἀσημένια τὴ σιγαλή γλῶσσα τῆς ἀγάπης, μουρμουρίζανε γλυκά, χαδεφτικά, ἔλεγαν «ἔλα στὶς ἀγκαλιές μας» στὴ νεράιδα. Κ' ἐκείνη μὲ χαμόγελ' ἀπαντοῦσε. «Ἐρχουμαι, νᾶμαι».

Τὰ μικρὰ γυνὰ τῆς ποδαράκια μπῆκανε στὸ γιολό. Περπατᾷ, περπατᾷ, ἀνεβαίνει τὸ νερὸ στὰ γόνατα, στὴ μέση, στὰ παρθενικά τῆς στήθια, ξαπλώνεται ἡ Μάρω νὰ κοιμηθῇ στὸ νυκτικὸ κρεβάτι ποὺ τῆς τοίμασε ἡ φύση. Πλέει τὰ φωτολουσμένα νερά, ἄσπρη κάτασπρη νεράιδα, σφαλνᾷ σὲ λίγο τὰ μάτια, κ' εὐτυχισμένη βυθίζεται στὰ δροσερά καὶ χρυσταλλένια παλάτια τῆς σμαραγδένιας θαλάσσης.

Calcutta 14 Μᾶη 1905-

KRISHNA

ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

(Ἀρθρο δημοσιευμένο στὴ Ρούσση «Ζυγαριά»)

25 Μαΐου 1905.

Ἀγαπητέ μου Ταγκόπουλε,

Μὰ πολλὴ μου εὐχαρίστηση θὰ ἰδῶ μεταρραπμένο στὸν ἀγαπητὸ «Νουμά» τὸ πρόχειρο σημειώμα μου ποὺ δημοσιεύτηκε στὴ ρούσση «Ζυγαριά» γιὰ τὸ Νεοελληνικὸ Θέατρο. Ἦθελα μόνο νὰ σημειώσω, πῶς σ' ἔνα ἄρθρῳ εἰσαγωγικῷ, συνοπτικῷ, μετρημένῳ ἀπὸν στὶς λίγες σελίδες ποὺ παραχωρεῖ γιὰ τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν ξένων ἐνταποκρίσεων τὸ φημισμένον περιοδικὸν τῆς Μόσχας, πὺ πάντων σ' ἔνα ἄρθρῳ γραμμένῳ ἐπιτηδες γιὰ ξένους, τὸ κοινὸ τοῦ «Νουμά» δὲν θὰ βρῇ παρὰ γνωστὰ πράγματα ποὺ ἐνῶ γιὰ τὸ δικὸ μας ἀναγνώστη εἶνε ἀπλὲς κοινοτοπίες, γίνονται ἀπαραίτητα γιὰ τὸν ξένον ἀναγνώστη, ποὺ θὰ παρακολουθῇ τὴ σειρά τῶν ἄρθρων αὐτῶν γιὰ τὴν νεοελληνικὴ τέχνη. Σ' ἔνα τέτοιο ἄρθρο, ἐντελῶς γενικῶς, ὅπως εἶπα, καταλαβαίνει ἀκόμα πῶς τὰ λίγα ἔργα καὶ τὰ λίγα ὀνόματα ποὺ σημειῶνω, εἶναι ἀπλῶς παραδειγμα-

τὰ ἀνάστασι τῆς φύσης, τὸν πόθο ποὺ ἐφύλαξε α' ὅλα τὰ πλάσματα, τὴν ἐπιθυμίαν τῆς δημιουργίας· κ' ἐτρίλλισε κ' ἐγούργησε καὶ ἐπαρραπιοῦνται καὶ οἱ ἀχοὶ ποὺ ἀνάδινε τὸ μικρὸ λαοῦγγι τοὺς ἐσάλευαν τὰ σπλάχνα, τοὺς ἐκινῶν νὰ λησμονοῦν τὸ κορμὶ τοὺς. Σὲ λίγο καὶ τὰ ἄλλα πουλιὰ ἐθαλθῆκαν νὰ ψάλλουν τὸ χάραμα ἐρχότου, καὶ οἱ ἀγαπημένοι ἐσηκώθησαν νὰ φύγουν.

Μὰ ἔνα γέλοιο ἀκούστηκε ὅζω, γέλοιο ἄσκημο καὶ σκαρμαστικό, ποὺ τοὺς ἐπάγωσε τὸ αἶμα στὲς φλέβες. Ἡ Μαργαρίτα ἐκρούστηκε ἀπὸ τὸ φόβον ὁ Μάρκος ζαλισμένος τῆς εἶπε: — «Πᾶμε σπῖτι μου, Μαργαρίτα, ἂν μποροῦμε, μᾶς ἐκατάλαβαν». Καὶ τὴν ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι πηγαίνοντας πρὸς τοῦ καλυβιοῦ τὴν μπασιά.

Στὸ φράχτωμα ὁ πλοκὸς ἐτρίβαζε σὰν ἕνας νὰ τὸν ἐχαλοῦσε καὶ μία φωνὴ τοὺς ἐφώναζε ἀπ' ὅζω σιμά τοὺς πολὺ: — «Εὐγε σας, εὐγε σας».

Ὁ Μάρκος ἐγνώρισε τὴ φωνή· ἦταν τοῦ Δημήτρη· κ' ἐτοιμάστηκε νὰ παλέψῃ καὶ νὰ ὑπερασπίσῃ τὴ Μαργαρίτα. Μὰ στὸν ἴδιον καιρὸ ἀπὸ τὴν τρύπα, ποὺ γλῆγορα εἶχε ἀνοίξει στὸ φράχτη, ξάγναντα στὴν πόρτα, ἕνας ἄντρας κρατῶντας ἕνα φανάρι ἐφανερώθηκε· ἦταν ὁ πατέρας τῆς Μαργαρίτας. Ἐσταθῆκε μίαν στιγμὴ ἀμίλητος, μὲ ὀρθάνοιχτα μάτια, κίτρινος ἀπὸ τὴ χολή· κ' ἀπὸ τὴ ντροπὴ του, ποθώντας σκληρὴ τιμωρία. «Καταραμένοι, καταραμένοι» τοὺς εἶπε βραχνά.

τὰ καὶ δὲν ἔχουν καμμία ἀποκλειστικὴ σημασία. Ὅταν ἀργότερα συνεχίσω τὰ ἄρθρα αὐτὰ, θὰ μοῦ δοθῇ ἡ εὐκαιρία νὰ μιλήσω συστηματικώτερα καὶ ἀναλυτικώτερα γιὰ ἔργα καὶ τεχνίτες, ποὺ δὲν μοῦ ἦταν δυνατό νὰ τὰ στενωχωρῶ δλα στὶς λίγες αὐτὲς σελίδες. Αὐτὰ γιὰ κάθε παρεξήγησιν, ἀφοῦ μοῦ κάνεις τὴν τιμὴ νὰ τυπώσῃς τὸ ἄρθρῳ μου αὐτό, ποὺ δὲν ἀξίζει δὲ καὶ τὸν κόπον νὰ φανῇ στὴ γλῶσσα μας.

Δικό σου

Π. Ν.

Τὸ ἄνθισμα μιᾶς νέας τέχνης, στὰ ἔθνη ποὺ τὰ βαραίνει μεγάλη καλλιτεχνικὴ παράδοση καὶ κληρονομία δόξας, ἀποτελεῖ πάντα ἕνα φαινόμενο, ποὺ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ τραβᾷ τὴν προσοχή, τὴ φροντίδα, καὶ σὲ κάθε περίστασι τὴν περιέργειαν τῶν πολιτισμένων ἀνθρώπων. Τὸ ἴδιον συμβαίνει μὲ τὴ νεώτερη Ἑλλάδα, ἀπ' τὴν ἐποχὴν ποὺ κῆποινα νέα αὐθύπακτη καλλιτεχνικὴ ζωὴ ἄρχισε νὰ σαλεῖται, ἀνάμεσα στὰ μάρμαρα καὶ τὶς σκιές, ποὺ μᾶς τριγυρίζουν. Γιὰ μᾶς ὅμως — καὶ τὸ αἰσθανόμεσθε καθημέρα περισσότερο — εἶναι ἕνα διπλὸ βάρος ἡ κληρονομία αὐτή. Πρῶτα γιὰ τὴν ταπεινωτικὴ σύγκρισιν ποὺ ἔθελα πάντα γίνεσθαι μεταξὺ ἀρχαίας καὶ νέας Ἑλλάδος καὶ δεύτερον γιὰ τὴν ἴδια τὴν ἀνάπτυξιν τῆς καινούριας τέχνης, ποὺ προσκολλημένη γιὰ καιρὸ στὰρχαῖα πρότυπα καὶ στὴν ἀρχαία γλῶσσα, μὲ μιὰ φτωχοπερήφανη περιφρόνησιν πρὸς τὴν καινούρια ζωὴ, σῆθηκε ὡς τὰ τελευταῖα χρόνια — μιὰ μεγάλη ἐξάφρση εἶναι στὶς ἀρχὲς τοῦ περασμένου αἰῶνος ὁ ἐθνικός μας ποιητὴς Σολωμός — σὲ ψυχρὲς καὶ ἀδύνατες κλασσικὲς μιμήσεις. Ἀπ' τὴ νεκρικὴ αὐτὴ τάσιν μόλις τὰ τελευταῖα χρόνια, τὸ ἔθνος, μὲ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Σολωμοῦ, μὲ τὸ ἀγκάλισμα τῆς νέας γλώσσας καὶ τῆς νέας ζωῆς, ἄρχισε νὰ ζυπνᾷ κ' ἕνα καινούριον πλοῦσιον αἶμα νὰ χύνεται στὶς φλέβες τῆς φιλολογίας του. Ἐστὶ μιὰ καινούρια, φωτεινότερη περίοδος ἀρχίζει γιὰ τὴν νεοελληνικὴν τέχνην σὲ ὅλους τοὺς κλάδους τῆς δημιουργικῆς φιλολογίας. Καὶ τὴν περίοδον αὐτὴν θὰ προσπαθῶ νὰ παρουσιάσω μεθοδικώτερα μὲ τὸν καιρὸ, στὸ κοινὸ τῆς «Ζυγαριάς», ὕστερα ἀπ' τὰ λίγα αὐτὰ λόγια, ποὺ ἦταν ἀπαραίτητα, σὰν ἕνας μικρὸς πρόλογος στὴ σειρά αὐτὴ τῶν ἄρθρων.

Τὸ θέατρο δυστυχῶς εἶναι γιὰ τὴν νέα Ἑλλάδα

Ἡ θυγατέρα τοῦ ἔθγαλε ζιλι φωνή· ἀλλὰ ὁ Μάρκος ὡς τόσο εἶχε ἀνοίξει τὴν πόρτα, τὴν ἄδραζε ἀπὸ τὴ μέση, καὶ μαζὶ τῆς ἐθαλθῆκε νὰ τρέχει, μέσα στὸν ἐλαιῶνα, ποὺ ὀλονένα ἀχνοφωτίζονταν. Κι' ὁ γέροντας ἀπὸ τὸ καλὺβι τοὺς ἐκαταρίονταν, ἤθελε νὰ τοὺς κυνηγήσῃ. Κι' ἀκούστηκε ὁ πίσω ἡ φωνὴ τοῦ Δημήτρη, ποὺ εἶπε ἐγδικητικὰ: — «Ἐντροπιαστήκατε».

Τὴν αὐτὴν τὸ χωριὸν ὅλο ἔκινε σαστισμένο τί εἶχε συνέβῃ τὴ νύχτα· καὶ σ' ὅλα τὰ σπῖτια καὶ τὰ μαγαζιά ἐβουρδούλιζαν τὴ θυγατέρα τοῦ Χαντρινῶ. Ἐνωρὶς ἐπῆρε ὁ ἴδιος Δημήτρης τὴν εἰδησιν στὸν Πέτρο Κλάδην, ποὺ ἀκούοντας τὸν ἐκοίταξε κατὰμματα μὴ πιστεύοντας στὴν ἀρχή, πῶς τόσο γλῆγορα εἶχε σημάνει ἡ ὥρα τῆς πλερωμῆς. Μία στιγμὴ ἔμεινε σκαφτικός κ' ἐχαμογέλασε δαιμονικά. Ἐπειτα ἐκραξε τὲς γυναῖκες του, ποὺ ἐτοιμαζόνταν μὲ τὰ ζᾶ νὰ κατεβούν στὸν κάμπο, ἔκαμε τὸ Δημήτρη νὰ δηγηθῇ ἄλλη μία φορὰ τὰ πάντα χωρὶς νὰ κρούβῃ τὴ χαρὰ του, καὶ στὸ ὕστερον ἐπρόστασε: — «Ἐπαθε ὅ,τι τῆς ἔπρεπε. Ἀλλὰ στεφάνι ποτὲ τῆς δὲ θὰ γνωρίσει. Θὰ ζήσει γιὰ πάντα στὴν ἀμαρτία. Ὁ Σπύρος ὁ Στράτης τὸ ξέρει καὶ μοῦ τῶπε· τοὺς ἐθάφτισε ἕνας νοῦνος· καὶ θὰ τὸ μολοῇσιν, γιὰτὶ εἶναι χριστιανὸς καλὸς καὶ φοβᾷται τὸν ἀφορεσμὸ τῆς ἐκκλησίας».

Κρασάδες Νοέμβρης 1904

θισμένη ἀπὸ τὸ κίνημά της. Στὸ σκοτάδι ἀφοῦ τὸν ἐγνώρισε, γιὰ πολλὴ ὥρα δὲν τοῦ μίλησε, κι' οὔτε ἐκεῖνος ἐτόλμουσε νὰ τῆς κρίνει. Τρογύρου ἦταν ἡσυχία ἀπέραντη, μόνο ἡ φωνὴ τῶν νυχτοπουλιῶν, ποὺ ἐκρουφάκωναν στὴ μακρότην, ἀκούονταν, ἄνεμος δὲν ἐφυσούσε. Κ' ἐπαρραδοῦντο οἱ ἀγαπημένοι ὀλόψυχα, μὲ τὴν ὁρμὴ τῆς νεότητος, στὴν ἀγάπην τοὺς κ' ἔφρουγαν μὲ γλιγωράδα οἱ σκοτεινὲς ὥρες τῆς νυχτός. Ἀργὰ, ἀργὰ, εἶδαν ἀπὸ τῆς χαλαρᾶς τοῦ πλοκοῦ, ποὺ ἐπερίκλειον τὸ καλὺβι, νὰ βγαίνει τὸ χαλασμένο μισοφέγγαρο, κι' ἀνανοηθῆκαν μὲ λύπη πῶς τὸ ἐρωτικὸν τοὺς ὀληνύχτιον ἔπρεπε νὰ λάβῃ τέλος. Τότες ὁ Μάρκος τῆς εἶπε μὲ φωνὴ χαμηλὴ: — «Ἀγάπη μου, ἔφυγε κι' ὅλας ἡ νύχτα· πάτε θ' ἀνταμωθοῦμε πάλι».

Ἀναστέναν κ' οἱ δύο τοὺς· ἀλλὰ ἡ Μαργαρίτα δὲν ἀποκρίθηκε· ἀφτός ἐξακολούθησε: — «Πᾶμε σπῖτι μου καλῆτερα, ἀμέσως σὲ στεφανῶνω».

«Τὸ κάνω γι' ἀγάπην σου κι' ἀφτό» ἀπολογήθηκε δακρύζοντας «γιὰ σένα ἐπάτησα τὰ πάντα· μὰ ἔχι ἀπόψε· αὐριο, νὰ φέρω καὶ τὰ ρούχα μου τοῦλάχιστου».

Τὸ φεγγάρι εἶχε σηκωθῇ καμπόσο, κι' ἀκούστηκε τ' ἀηδόνι νὰ ψάλλει τὴν ἀρμονικώτατη μελωδιά του. Ἀθέλητα τὴν ἀφοκαστῆκαν κ' οἱ δύο τοὺς μὲ συγκίνηση· πόσο ἦταν γλυκιά· ἀπλὴ πρῶτα πρῶτα καὶ λίγο λίγο ψιλοτερνὴ καὶ στολισμένη· σιργουλιστὰ ὕμνουσε τ' ἀνοιξιάτικο τραγούδι τοῦ τὴν